ZOZOLALA

tweemaandelijks stripinformatieblad *december 1998 / januari 1999* 103

ZozoLala is een onafhankelijk stripinformatieblad, dat tweemaandelijks verschijnt. ZozoLala is gratis voor de klanten van onderstaande stripwinkels. Verantwoordelijke uitgever: Stichting Zet.El

ALKMAAR
BOOKERS & STRIPPERS
Boterstraat 19
1811 HP / 072 - 512 19 16

ANTWERPEN
BEO
Hopland 15
2000 / 03 - 233 25 36

BUDDY'S
Meir 125 (1e verd.)
2000 / 03 - 232 16 31

MEKANIK STRIP
St. Jacobsmarkt 73
2000 / 03 - 234 23 47

BREDA
FRANKA
Torenstraat 9 (passage)
4811 XV / 076 - 521 41 53

DELFT
BUL SUPER
Breestraat 18 - 22
2611 RG / 015 - 212 60 97

DEN HAAG
HAAGSE STRIPSHOP
Wagenstraat 104c
2512 AZ / 070 - 363 41 15

PANDA
Frederikstraat 955 - 959
2514 LJ / 070 - 363 59 50

MIEKE'S STRIPTIEK
Chasséstraat 71
2518 RW / 070 - 365 07 38

WALK IN
Herengracht 13
2511 EG / 070 - 364 63 36

ENSCHEDE
DE STRIP-AAP
Kuipersdijk 66
7512 CJ / 053 - 430 52 61

GENT
PIERKE
Frans van Rijhovelaan 312
9000 / 09 - 227 70 86

HALLE
DE STRIPOMAAN
Kardinaal Cardijnstraat 3
1500 / 02 - 356 15 89

HELMOND
DE BOEKENWURM
Heistraat 60
5701 HP / 0492 - 59 08 83

LEEUWARDEN
DE BALLOON EXPRESS
Korfmakersstraat 1
8911 LA / 058 - 212 79 97

LEUVEN
HET BESLOTEN LAND
Parijsstraat 18
3000 / 016 - 22 58 40

MECHELEN
DE STRIPKEVER
p/a Leermarkt 50,b.024
2800 / 015 - 21 76 05

ROESELARE
WILLI'S WERELD
H. Consciencestraat 36
8800 / 051 - 24 64 15

YENDOR
Korte Hoogstraat 16
3011 GL / 010 - 433 17 10

SCHIEDAM
't CENTRUM
Korte Singelstraat 20a
3112 GB / 010 - 426 25 84

TORHOUT
't STRIPJE
Oostendestraat 32
8820 / 050 - 21 71 82

VEENENDAAL
THE DROWNING MAN
Scheepjeshof 8
3901 CV / 0318 - 561 093

ZWOLLE
DE BOEKENHALTE
Assendorperstraat 103
8012 DH / 038 - 422 10 77

AMSTERDAM
LAMBIEK
Kerkstraat 78
1017 GN / 020 - 626 75 43

RICHARD
Rombout Hogerbeetsstraat 78
1052 HX / 020 - 684 29 23

NOU MOE !?!
Krugerplein 17
1092 KA / 020 - 693 63 45

SNOEK
Eerste van Swindenstraat 545
1093 LC / 020 - 668 47 64

APELDOORN
DE TWEEDE LEZER
Eerste Wormenseweg 102
7331 DK / 055 - 542 72 02

ASSEN
PLOK. STRIPS EN EH...
Stationstraat 1 DINGES!
9401 KV / 0592 - 31 32 92

BRUGGE
DE STRIEP C.V.
Katelijnestraat 42
8000 / 050 - 33 71 12

DEN BOSCH
SPIRIT
Hinthamerstraat 90
5211 MS / 073 - 614 55 30

GEEL
ALFA STRIP
Nieuwstraat 12
2440 / 014 - 58 43 80

GOES
HET PAARD VAN TROJE
Langevorststraat 2
4461 JP / 0113 - 21 46 91

HASSELT
WONDERLAND
Paardsdemerstraat 17
3500 / 011 - 22 82 00

HOORN
HET GELE TEKEN
Grote Oost 37
1621 BR / 0229 - 21 86 23

MIDDELBURG
HET PERRON
Sint Janstraat 13
4331 KA / 0118 - 63 47 47

ROTTERDAM
DICK BOS
Jungbaan 2
3054 PW / 010 - 461 31 47

GALERIE SLAPHANGER
Rözener Manzstraat 67
3026 TV / 010 - 476 91 53

SINT TRUIDEN
DE GALLIËR
Beekstraat 58
3800 / 011 - 67 17 39

TURNHOUT
TISTJEN DOP
Paterstraat 96
2300 / 014 - 42 88 29

VENLO
BOLSTER
Grote Kerkstraat 14
5911 CH / 077 - 354 40 69

BERGEN OP ZOOM
GILLES DE GEUS
Bosstraat 4 (passage)
4611 NC / 0164 - 24 74 62

BRUSSEL
HET B-GEVAAR
Vreepstraat 15
1000 / 02 - 513 14 86

DEN HELDER
BOEKIE
Reigerstraat 24
1781 VH / 02230 - 61 23 77

DORDRECHT
SJORS
Scheffersplein 1
3311 EJ / 078 - 614 20 12

EINDHOVEN

GRONINGEN
LAND VAN LANGVERGETEN
Nieuwe Ebbingstraat 19
9712 NC / 050 - 314 85 40

MODERN PAPIER
Folsterstraat 20
9711 KL / 050 - 313 25 21

KAMPEN
DE FANTAST
Burgwalstraat 16
8261 HK / 038 - 332 03 25

LEIDEN
DUMPIE
Nieuwe Rijn 18
2312 JC / 071 - 512 64 04

LEIDSE STRIPSHOP
Aalmarkt 4
2311 EC / 071 - 512 18 02

OOSTENDE
DE STRIEP
Paulusstraat 36
8400 / 059 - 51 54 60

DONNER BOEKEN
Lijnbaan 150
3012 ER / 010 - 413 20 70

NOORD
Zaagmolendrift 33
3036 HC / 010 - 466 43 68

TILBURG
TOMMY
Nieuwlandstraat 14
5038 SN / 013 - 535 83 19

UTRECHT
PIET SNOT
Vismarkt 3
3511 KR / 030 - 231 84 72

STRIP EN LEKTUURSHOP
Oude Gracht 194
3511 NR / 030 - 233 43 57

Afgebladderd uithangbord

De Stripdagen in Breda werden dit jaar waarschijnlijk voor de laatste keer in het vertrouwde Turfschip gehouden. Het pand krijgt een andere bestemming en zoals het er nu naar uitziet, moet organisator Het Stripschap uitzien naar een andere locatie voor de beurs. Na de laatste editie van de Stripdagen is echter pijnlijk duidelijk geworden dat Het Stripschap niet alleen naar een nieuw onderkomen op zoek moet. De Stripdagen worden ieder jaar bloedelozer met de editie 1998 als absoluut dieptepunt. Waar een beurs zou moeten sprankelen door de aandacht te richten op de vernieuwing van het stripwereldje, daar is Breda al jaren lang meer van hetzelfde. Vernieuwende tendensen vanuit het small press-circuit worden weggeduwd in een donker hoekje van het gebouw. De beurs zelf is niet meer dan een veredelde uitverkoop. Voor een tientje entree krijgt de bezoeker een hal vol kraampjes met dezelfde aanbiedingen voorgeschoteld, dezelfde ouwe troep en ieder jaar weer een tenenkrommende prijsuitreiking van de Stripschapsprijzen.
De organisatie van een small press-beurs in Groningen is een teken aan de wand, omdat het aantoont dat de Stripdagen voor een frisse wind blijkbaar te muf zijn. Gevolg is dat uitgevers niet meer met bijzondere uitgaven komen of interessante auteurs optrommelen, zodat de beurs in een neerwaartse spiraal terecht komt. Breda is niet leuk meer. Een beurs moet de bezoeker verrassen met interessante exposities en aandacht voor kruisbestuivingen met aanverwante kunsten. De bezoeker moet op een jaarlijkse beurs in aanraking komen met wat er nog meer te koop is behalve het vertrouwde winkelaanbod. Door steeds maar weer op deze voet door te gaan, raakt de bezoeker er aan gewend alle bijzaken als niet interessant terzijde te schuiven en enkel zijn verzameling Thorgals aan te vullen. Als de beurs niet snel een nieuwe impuls krijgt, heeft zij zichzelf volkomen overbodig gemaakt.

Ouwe troep van Vidézo...
Zooie oudjes voor slappe lulletjes.....
TOE: koop nou... alsjeblieft voor 'n pick...
ALLES MOET WEG
Kan ik naar huis...

En dat is jammer, het kan zoveel spannender en origineler. De strip verdient een beter uithangbord.
De redactie

Redaktieadres ZozoLala: Postbus 344, 3720 AH, Bilthoven, Nederland
e-mail: hvsoest@gpd.nl

REDAKTIE: Paul van Gremberghen, Jef Nieuwenhuis, Hans van Soest, Toon Dohmen, Karin van Wylick & Gerard Zeegers.

LAY-OUT: Xander Elink Schuurman.

VASTE MEDEWERKERS: Erich-Jan Wiechert, Marq van Broekhoven, Anton Damen, Maaike Hartjes, VLRQ, Jantien van Leeuwen, Mike Marsfelder, Bert van der Meij, van doornik & co, Bert Meppelink, Pieter van Oudheusden & Barbara Stok.

OOK WERKTEN MEE: Adamof, Yuri Landman, Peter van Dongen en Kim Duchateau

DRUK & AFWERKING: Drukkerij SSN (Nijmegen), Van den Burg Boekverzorging (Weurt).

BIJ DE VOORPLAAT: Originele illustratie van Peter van Dongen.

ABONNEMENTEN ZIJN MOGELIJK voor één jaar (ƒ 20,00 / BF 370) of voor twee jaar (ƒ 33,00 / BF 600). Belgische CJP-houders betalen per jaar BF 320, of per twee jaar BF 500.

ABONNEMENTEN GAAN IN na storting van het totaalbedrag op Postbank giro 3253937 (NL) of Postgirorekening 000 - 164840584 (B) t.n.v. Stichting Zet.EL te Bilthoven o.v.v. je eigen adres en evt. je CJP-nummer.

COPYRIGHT 1998 bij Stichting Zet.EL. Overname van artikelen, strips, of illustraties enkel in overleg met de uitgever.

OPLAGE: 7.000 exemplaren

ISSN: 1382 - 8630

Een klotebaan als inspiratiebron; de werkervaring van Yuri Landman

De autodidact Yuri Landman *debuteert anderhalf jaar geleden op de stripmarkt met zijn in eigen beheer uitgegeven album* Je mag alles met me doen. *Tot ieders verbazing, niet in de laatste plaats van de tekenaar zelf, verkoopt de uitgave goed. Tijdens de Bredase Stripdagen van 1998 ligt er een verse* Yuri *in de schappen. Als klap op de vuurpijl ontvangt de tekenaar de Grote Prijs van Breda.*

In Het Verdiende loon *beschrijft* Yuri *op basis van eigen ervaringen de verstikkende atmosfeer op een middelgroot kantoor. De werknemers van deze digitale fotostudio gedragen zich kleinzielig en egocentrisch. Alles moet wijken voor het bedrijfsbelang en onder het mom van winst maken heerst er een dictatoriaal bewind.*

Heb je het verhaal geschreven omdat je het van je af wilde schrijven of vanwege het geschikte onderwerp?

Beide. Van me afschrijven heeft er wel degelijk mee te maken gehad. Kort na mijn ontslag, anderhalf jaar geleden ben ik begonnen met schrijven en tekenen. Het boek begint dan ook met de brief van het GAK. Alle brieven zijn echt, er is niets verzonnen. Alle anekdotes zijn ontleend aan de werkelijkheid. *Het postkantoor* van Bukowksi heeft hetzelfde thema, werken onder een dictatoriaal regime. Dat boek verwoorde mijn gevoel, na mijn ontslag, heel goed. De hele gang van zaken bij het bedrijf Verdien zat me nogal dwars. Na een maand had ik een script van zo'n zestig pagina's. Het was toen nog niet zeker of ik het geheel in de vorm van een stripboek kon gieten. Het valt op dat er nogal veel tekst in voorkomt. Dat was op een bepaald moment niet te vermijden maar vormde voor mij een drempel. Een ander idee was om er een geïllustreerde roman van te maken. Aangezien ik geen romanschrijver ben, was dat niet uitvoerbaar.

Nadat ik de beslissing had genomen er een stripalbum van te maken heb ik enorm aan de tekst moeten sleutelen. Schrappen, toevoegen, compact maken, een hoop gestuntel. Samen met een vriend heb ik alles herschreven. Als extra controle heeft Mat Schifferstein alles kritisch doorgelezen. Het was de bedoeling dat het een album van zo'n twintig pagina's zou worden. De planning van twee maanden liep uit tot anderhalf jaar.

In eerste instantie had ik een ietwat ruwe losse stijl. Toen het serieuzer werd heb ik de eerste pagina's opnieuw getekend. Het heeft me anderhalf jaar gekost om de strip te maken. De originele tekeningen zijn in zwart-wit en het was de bedoeling om het album in een tweekleurendruk uit te voeren, zoals de oude Suskes en Wiskes. De proefkaft was geen succes. Het groen was grasgroen geworden en het oranje kwalde er uit. Het was net een plastic zak, geen gezicht. Samen met de drukker van mijn eerste boek heb ik een duurdere papiersoort uitgezocht en besloten het album in groen te houden zonder tweede kleur erbij.

"Wat een geluk voor de regeerders dat de mensen niet nadenken " (Adolf Hitler). Deze zin gebruik je als motto. Heb je Mein Kampf *gelezen ?*

Nee, het komt niet uit Hitlers boek. Het komt uit een boek van Alice Miller: *In den beginne was er opvoeding.* Miller bestrijdt de visie dat een opvoeder in de eerste levensjaren van het kind, er alles uit moet ranselen want dan kan een mens nog niet denken. Deze psychologie is achterhaald en volgens de auteur zou je daarmee juist criminelen vormen. Inmiddels blijkt dat bij criminelen sommige afwijkingen vanaf de geboorte al in de hersenen zitten en het gedeeltelijk te maken heeft met opvoeding. De auteur verdedigt haar stelling met behulp van de ontwikkeling van Adolf Hitler, Christiane F en Jürgen Batz de seriemoordenaar. De auteur probeert aan de hand van deze drie mensen haar theorie te staven, wat er fout is gegaan tijdens hun opvoeding. Over Hitler wordt bijvoorbeeld vertelt dat zijn vader joods was en dat dit een van de oorzaken is van zijn jodenhaat.

Het boek rammelt aan alle kanten maar het is wel leuk om te lezen. Hitler werd meerdere malen geciteerd en een aantal citaten vond ik wel toepasselijk op het bedrijf Verdien. De chef, Henk, vertoonde karaktertrekken van Adolf Eichmann, die besproken werden in het boek van Miller. Jezelf omhoogpijpen bij de baas en verder omlaag trappen. Alles over hebben voor het bedrijf, hetzelfde wat Adolf Eichmann ook had. Daarnaast de redelijke en sociale aspecten vergeten bij het dagelijks functioneren.
Dit motto slaat speciaal op de leiding van het bedrijf, maar past eveneens binnen de filosofie van Henk. Als er maar geld binnenkomt.
Het is een zwaar thema: een commercieel bedrijf dat het klootjesvolk uitbuit om winst te maken ten bate van het eigen welzijn. Ik ben geen psycholoog en heb niet doorgeleerd voor dit onderwerp. Het moest duidelijk uit het verhaal komen maar niet te moralistisch. Het was niet mijn bedoeling een complete analyse van het bedrijf te maken. Aan het eind van het boek zat aanvankelijk een slotdiscussie. Daarin herhaalde ik alle problemen. Dat heeft me behoed voor een al te moralistische visie en de herhalingen geschrapt. Het moest geen sociaal-kritisch pamflet worden.

Er is een duidelijk verschil tussen goed en slecht in het verhaal. De politieagenten hebben een sterk nazistische uitstraling.

Grapje! Het stereotype beeld van oom agent is een vent met een snor. Die snor heb ik er in bewerkte vorm ingehouden. Binnen een maand kreeg ik toen drie keer een bon en had het wel een beetje gehad met de dienaren der wet. Het is een geintje en ik begeef me op het wankele pad met die snorren en houding van de agenten. Ik heb niet zoveel met politieagenten. Al heb ik er niet zo'n bloedhekel aan als Tardi, die zijn hele oeuvre benut om de politie af te zeiken.

Je platen zitten qua tekst en tekeningen vrij vol.

Dat klopt en dat leest bij tijd en wijle stroef. Dit is het gevolg van dit thema. Wanneer de bladspiegel te druk is, probeer ik zaken bij te werken. Voor een grote plaat maakt het niet uit. Het probleem met dit verhaal is, dat het zich voor een groot gedeelte afspeelt in een kantoor. Het is absoluut niet leuk of boeiend om een kantoorinrichting te tekenen. Archiefkasten en computers zijn taaie decors. De straat is geen probleem, daar heb ik genoeg vrijheid met huizen en bomen. In de loop van het verhaal heb ik wel geleerd hoe ik de computers het best tot hun recht kon laten komen.

De decors zijn realistisch en de gezichten van sommige personages zijn nogal karikaturaal.

De stijl van Tardi wordt ook karikaturaal genoemd. Ik snap dat nooit. Ik begrijp die term niet. Deze stijl heeft alles te maken met eenvoud. Dat de hoofden anders getekend zijn dan de decors ben ik niet met je eens. Het is allemaal lijnenwerk wat ik maak. Nergens arceer ik, niet in de hoofden en niet in de decors. Soms krijgen de huisjes dakpannen of schaduw, maar de basis bestaat uit lijnen. Alle onderdelen passen perfect bij elkaar. Dit boek is veel beter vormgegeven dan mijn eerste album *Je kan alles met me doen.* Daar waren de koppen regelrechte Tardi-klonen. Die stijl had ik overgenomen omdat Tardi's stijl mij waanzinnig aanspreekt. Na verloop van tijd merkte ik dat elke stijl zijn beperkingen heeft. Na wat experimenteren en uitproberen ontdekte ik de kroontjespen. Dit album is een tussenfase tussen datgene wat nog komen gaat en het startpunt. Ik verwacht dat mijn toekomstige stijl drukker en voller wordt. Die groei zie ik wel in mijn tekeningen.

Sommige gezichten ,vooral de vrouwenhoofden, zijn anders qua stijl.

Het is voor mij ondoenlijk alles uit mijn hoofd te tekenen. Ik heb voorbeelden nodig. Dat kunnen foto's van computers en dossierkasten zijn, maar ook afbeeldingen van mensen. Een aantal shots zijn afkomstig uit films en van cd-hoesjes. Het is een uitstekend houvast. In de biografie van Tardi komt duidelijk naar voren dat hij veel met foto's werkt. Voor mij was dat een ontdekking en een soort van redding. In een serie als *De Partners* komen veel decors voor. Bij tijd en wijle vroeg ik me echt af hoe de tekenaar dat aanpakte, want je kunt niet alles bedenken. Vrienden verwijten me wel eens, dat ik plaatjes nateken. Bij het opnemen van een film in een straat van New York, maakt niemand zich druk of die straat echt is of nagebouwd. Het gaat om de sfeer dat een shot oproept. Ik ben geen kunstenaar, ik ben striptekenaar. Je maakt een beeldverhaal met de middelen die je hebt. Of het nu nagetekend is, of origineel, dat maakt voor mij niet uit. Mensen vinden het

bijzonder wanneer iets uit het hoofd getekend is. Dat is absoluut niet interessant. Dat is niet het doel, het gaat om het verhaal.

Hebben vrienden en familieleden geen moeite met dit autobiografische verhaal ?

Het is niet zo dat ik constant personen uit mijn omgeving pluk om ze in een verhaal te verwerken. Ik gebruik wel anekdotes of gebeurtenissen* die vrienden of familieleden hebben meegemaakt. Een vriend van mij had een hoge boete die door zijn vader werd betaald. Datzelfde gegeven heb ik naderhand in mijn eerste album gebruikt om het karakter van een personage aan te scherpen. Het is niet zo dat mijn vriend daar compleet model voor staat.
Natuurlijk heb ik de seksscènes met mijn vriendin besproken. De seks spat van de pagina's. Het valt nogal op in een af en toe suffig kantoorverhaal. Wat de humor betreft, het standje met de mini-rok is behoorlijk onbegonnen werk. Als studiemateriaal heb ik een aantal pornoboeken doorgewerkt en aan de hand van die schetsen een uiteindelijke scène gemaakt. Het valt me op dat het in die boekjes supergeforceert is en daardoor op de lachspieren werkt. De meeste mensen moeten lachen om die vrijpartijen en vinden het bijzonder dat ik het zo open durf te tonen.

Hebben de personeels- en directieleden van Verdien dit stripboek in handen gekregen?

IK BEN HET NIET EENS MET ZIJN REDENEN
ONTSLAG. ER IS MAAR ÉÉN REDEN EN DAT
NIET KOSTELOOS OVERWERK VOOR EEN MI
LOON. DE REDENEN DIE HIJ HIER OPSOMT
NIET TER ZAKE. DAT IK MIJN PAUZE IN
PATATZAAK OF BIJ EEN KENNIS IN E
HOUD IS NIET VAN BELANG. DAT
VRIJE KEUZE.

Vrienden vragen regelmatig of ik het opstuur naar de directie. Nee, dat ben ik niet van plan. Het is niet mijn doel om te provoceren met dit verhaal, al lijkt dat af en toe wel zo. Ik had een thema omdat ik bij dit bedrijf heb gewerkt. Die mensen leven op zichzelf en kijken heel anders naar sommige zaken. Laat ze maar. Ze leren niets van dit album.
De namen heb ik allemaal veranderd. Sommige namen liggen wel dicht bij het origineel, maar ik heb alles zo aangepast dat dat in elk geval geen problemen op kan leveren. Het blijft voor de betrokkenen uiterst herkenbaar, maar ze staan niet voor heel Nederland in hun hemd. Uiteindelijk krijgen ze het boek wel in handen daar maak ik me geen illusies over.

Wat heb je gedaan nadat je bij Verdien weg was ?

In totaal ben ik negen maanden werkloos geweest. Daar bleek ik erg goed in te zijn. In die maanden heb ik voor een groot gedeelte deze strip gemaakt. Daarna ben ik voor een aantal dagen per week aan de slag gegaan bij een reclameburo. Ik werkte wat uren in de stripwinkel die ik nu overgenomen heb. Dat was wel een luizenleventje. Ik maakte een redelijk aantal uren maar had tussendoor tijd genoeg om mijn strip te maken. Uiteindelijk moest ik kiezen tussen de stripwinkel of het reclameburo. Het werd de winkel. In dat opzicht is het beter om in een stripwinkel te werken dan bij een reclameburo want toen had ik absoluut geen tijd om aan mijn strips te werken. Nu heb ik de ochtenden vrij om te tekenen.

Hoe ben je verzeild geraakt in de stripwereld en het reclamegebeuren?

Een grafische opleiding heb ik niet. Wat tekenen betreft ben ik autodidact. Daar moet ik wel bij vermelden dat mijn vader docent tekenen is geweest. Wanneer ik moeilijkheden had met verdwijnpunten en diepteshots, vroeg ik hem om advies. Eigenlijk heb ik een laboratoriumopleiding, maar dat was geen succes. Ik heb de school afgemaakt. Vervolgens liet ik bij Akzo alles uit mijn handen vallen en klopten de cijfers niet, want ik ben een ontzettende chaoot.
Een half jaar na die opleiding kwam ik bij Verdien terecht. Ondanks alle toestanden heb ik daar een gedegen grafische basisopleiding achter de rug. De lay-out van de strippagina's tussen de hoofdstukken, dat zijn echt zaken die ik bij dit bedrijf heb geleerd.

Wat zijn voor jou de verschillen tussen Je mag alles met me doen *en* Het verdiende loon?

Mijn eerste stripverhaal *Je mag alles met me doen* is een losse flodder vergeleken met dit album. Het eerste had een spontane sfeer en dit is veel pretentieuzer. Het gebruiken van dit thema is op het randje, maar het kan net. Vooral de manier van vertellen is anders. In het tweede boek gebruik ik extra kaders om bepaalde zaken uit te leggen of te becommentariëren. Het eerste was alleen met tekstballonnen. In de ik-vorm schrijven viel trouwens tegen, dat is nog behoorlijk moeilijk. Dit tweede boek is een ontwikkelingsboek. Het is niet wat ik mijn leven lang zou willen doen. Ik kan nog veel leren en ben qua ontwikkeling van mijn tekenen, nog lang niet klaar. De Prijs van Breda vormt daar een aanmoediging bij.

Karin van Wylick

Het Laatste Oordeel

Willems Wereld, deel 1 en 2. Meer sex dan liefde & Pap nooit aan met de barjuffrouw
Oosterwijk Uitg. Spaarnestad; 46 pag.; kleur; slappe kaft; *f* 9,95

Met de carrière van Aloys Oosterwijk wilde het maar niet echt lukken. Iedereen was het er over eens dat hij aardige strips maakte, maar het beklijfde niet. Ondanks alle goede bedoelingen en pogingen om kwaliteit te leveren, kende zijn politiestrip *Cor Morelli* slechts een gemiddelde populariteit en verkoop. Niets minder, maar zeker ook niets meer. Met de ingezette recessie op de stripmarkt kon Oosterwijk zijn werk nog maar met moeite slijten. De 'redding' kwam toen hij aanklopte bij het weekblad *Panorama*, lijfblad voor conservatieve mannen die van snelle auto's en grote borsten houden.

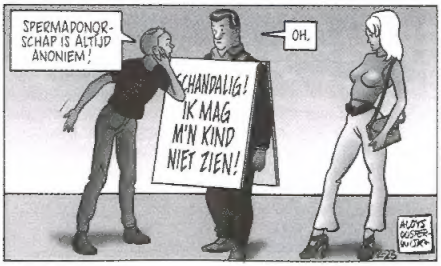

Oosterwijk besloot een nieuwe weg in te slaan: Cor Morelli werd Willem, en het decor van een politiebureau werd verruild voor dat van een stamkroeg. Zijn gagstrip *Willems Wereld*, die nu twee jaar loopt en waarvan onlangs het tweede album verscheen, draait rond de gefrustreerde vijftiger Willem. De hoofdpersoon wil niets liever dan zijn vrijgezellenbestaan opfleuren met wat vrouwelijk schoon. Het thema leent zich voor makkelijke grappen met een scabreuze clou. En gezien de grote populariteit die *Willems Wereld* onder het conservatieve lezerspubliek van Panorama heeft, zou je verwachten dat Oosterwijk eieren voor zijn geld gekozen heeft en het met de kwaliteit van zijn werk niet meer zo nauw neemt.
Na lezing van de eerste twee albums uit de reeks blijkt dat echter een vooroordeel. *Willems Wereld* is een heel genietbare strip, ondanks het uitgemolken thema en de onvermijdelijke *Panorama*-grappen over kleine piemels en domme blondjes. Oosterwijk slaagt er namelijk in van zijn hoofdpersoon Willem een onvergetelijk tragische figuur te maken. Aan de toog van zijn stamkroeg legt hij het af tegen zijn macho-medebezoekers, de barjuffrouw is een onbereikbare schoonheid die het heerlijk vindt bij hem aan te kloppen met haar relatieproblemen, en zijn eigen problemen kan hij tegen betaling kwijt aan de hoeren.
De combinatie van zijn onbeholpenheid en zijn romantisch inborst maken van Willem een overtuigende loser. Het wil maar niet lukken met hem en het zal ook nooit lukken. Hij is een Hollandse Robert Suikerbuik, een moderne Donald Duck. Maar bovenal is Willem een gouden greep van Aloys Oosterwijk die eindelijk een 'held' heeft geschapen die, ondanks de soms wat afgezaagde grappen, beklijft door een groot gevoel voor menselijkheid. *(Hans)*

De eekhoornprins Hausman & Yann
uitg. Dupuis; 44 pag.; harde kaft; *f* 24,90

Hausman is een stripauteur met een klein maar kwalitatief hoogstaand oeuvre. Door zijn autonome tekenstijl met duidelijke invloeden uit andere kunstuitingen, beweegt hij zich aan de rand van het stripfirmament. Duidelijk komt dit opnieuw naar voren in *De eekhoornprins*, een bittere sage die hij in eendrachtige samenwerking met scenarist Yann heeft verwezenlijkt. Hausman is zich van zijn aparte positie binnen het genre bewust. Van *De eekhoornprins* meent hij zelfs dat het eerder een geïllustreerde vertelling is dan een stripverhaal. In het begin van het verhaal wordt echter al overtuigend aangetoond dat Hausman wellicht een moeizaam, maar vooral ook een briljant stripmaker is. Op de tweede bladzijde van het album laat scenarist Yann de verteller bijna vertederd vertellen over het melancholische, verstrooide eekhoorntje Dwaallicht, terwijl de plaat de verschrikkingen toont van de Europese conflicten en oorlogen tijdens de late Middeleeuwen. Tekst en beeld vertellen beiden een ander verhaal waarmee een extra dimensie aan de vertelling wordt gegeven. Op de openingspagina wordt een andere vertelmethode gedemonstreerd; zonder een letter tekst, vertelt een reeks van beelden hoe de verschrikkingen van een oorlog niets en niemand onberoerd laten. De derde pagina toont de derde vertelwijze. Beeld en tekst vertellen eendrachtig en in wisselwerking een verhaal dat door de combinatie een kracht en intensiteit wint. Zo demonstreert een man die zich veeleer een illustrator acht, bijna achteloos de mogelijkheden van het medium strip. Dit doet hij natuurlijk niet alleen; scenarist Yann is duidelijk aanwezig. Een simpel gegeven wordt met behulp van een uitgekiende opbouw en goed gedoseerde uitstapjes omgebouwd tot een degelijke

volksvertelling waar de tekeningen van Hausman wel bij varen. In precies 44 pagina's wordt de trieste levensloop beschreven van de eekhoorn Dwaallicht die mens wordt en daarmee liefde, jaloezie en eenzaamheid leert kennen. De enigszins gezwollen zwartgalligheid van Yanns teksten sluiten naadloos aan bij de dreigende, platen van Hausman waarin de massiviteit van Holbeins gravures en de ironie van Brueghel hand in hand gaan. Wellicht schuilt de kracht van Hausman wel het feit dat zijn prachtig tekenwerk steeds weer vakkundige scenaristen uitnodigt hem te helpen strips te maken waar hij meent verhalen te illustreren. *(Jef)*

De aasgieren 1 (Marini/Dufaux)
uitg. Dargaud; 54 pl.; *f* 22,95; hk.

Twee jaar geleden zorgde de tekenaar Marini met het tweeluik *Ster van de woestijn* voor een redelijk opvallend debuut. Grote tekeningen, die alle ruimte lieten voor de uitgebreide aandacht die de tekenaar aan het inkleuren ervan besteedde, zorgden voor een aparte sfeer. Die sfeer is terug te vinden in deze nieuweling van Marini, *De aasgieren*. Toch is er een verschil. *De aasgieren* lijkt met meer haast en minder aandacht voor detail gemaakt te zijn, wat regelmatig te lege en decorloze afbeeldingen oplevert. Het scenario van Dufaux kan dit gemis

niet doen vergeten. Dufaux heeft al jaren het patent op verhalen, die uitblinken in een opeenstapeling van groteske clichés en de afwezigheid van elke vorm van persoonlijke inbreng van een schrijver. *De aasgieren* vormt daar geen positieve uitzondering op. Het verhaal speelt in New York en gaat over een reeks mysterieuze moorden, die worden gepleegd op leden van een sekte-achtige groepering. De zaak is in onderzoek bij een aantrekkelijke vrouwelijke rechercheur, die gaandeweg moet ervaren dat zowel haar vriendje als haar baas én de burgemeester van *the big apple* tot de betreffende sekte-achtige groepering behoren en natuurlijk niet te vertrouwen zijn. En dan vergeet ik de FBI-man nog. De uitwerking van de karakters moet het hebben van een handvol scènes, die getuigen van een ontroerend gebrek aan schrijverstalent. Van een dramatische scène, waarin onze knappe rechercheur nog de liefde bedrijft met haar vriend terwijl ze weet dat hij tot het vijandige kamp behoort, weet Dufaux niet meer te maken dan bijschriften als '*Hij dringt bij haar binnen als een dief in de nacht. In zijn nacht. Maar deze keer gaat hij niet weg met de buit.*' Wat dat ook moge betekenen. Tijdens een etentje bij een collega-rechercheur, die natuurlijk

heimelijk een oogje op haar heeft, wordt diens Italiaanse moeder op zo'n clichématige wijze weggezet, dat de scène onbedoeld hilarisch wordt. Als Marini de rest van z'n carrière iets ander wil tekenen dan pulp, kan-ie maar beter kieskeuriger zijn bij het uitzoeken van een volgend project. Met een uitvoering in harde kaft en glanspapier, is *De aasgieren* niet meer dan een sjiek verpakt stuiversromannetje. *(Paul)*

Op zoek naar de tijdvogel 5: Vriend Javin (Lidwine/Loisel/Le Tendre)
uitg. Dargaud; 62 pl.; *f* 13,95; sk.

Op zoek naar de tijdvogel was een van de meest geslaagde en succesvolle fantasyreeksen van de jaren tachtig. Dankzij de fantasie van de auteurs bij het bedenken van personages en decors, een goede mix van actie en humor en de buitengewone tekeningen en inkleuring werd de reeks het schoolvoorbeeld van een geslaagde fantasystrip. Toen tekenaar Régis Loisel en schrijver Serge le Tendre enkele jaren geleden bekend maakten vanwege het succes van de reeks een vervolg te willen maken, was het de vraag of de auteurs opnieuw het niveau van de eerste cyclus zouden kunnen bereiken. Toen de auteurs bovendien bekend maakten, dat ze zich in het vervolg zouden richten op de jeugd van ridder Bolster, een van de hoofdpersonen uit de eerste verhalen, en dat ze voor het inktwerk een andere tekenaar zouden aantrekken, werden de vraagtekens nog groter. De strip kent al teveel *spin offs* over 'de jeugd van' en nieuwe tekenaars voor oude reeksen hebben de betreffende series in de meeste gevallen weinig goed gedaan.
Inmiddels is het eerste deel van de tweede cyclus van *Op zoek naar de tijdvogel* verschenen en het moet gezegd worden, dat het album geen tweederangs produkt is geworden. In het tekenwerk is de hand van Loisel nog altijd onmiskenbaar aanwezig, aangezien hij het schetswerk en de beeldbepalende inkleuring voor zijn rekening heeft genomen. Lidwine, slechts bekend van zijn supergedetailleerde

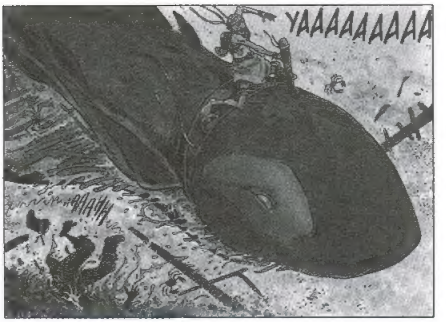

debuutalbum *De laatste wolf van Oz*, heeft voor het inkten van de tekeningen zijn stijl bedrieglijk aangepast aan die van Loisel, zodat de verschillen met de eerdere albums nauwelijks waarneembaar zijn. Le Tendre heeft voor *Vriend Javin* weer een luchtig scenario neergepend. In de eerste verhalencyclus van *Op zoek naar de tijdvogel* kwam reeds naar voren, dat Bolster en Mara, de moeder van Hermelijn, een gemeenschappelijk verleden hebben. Wat die twee precies gemeen hebben, is het onderwerp van de vervolgcyclus. Het levert een eerste album op zonder veel verrassingen, maar dat past geheel in dit genre, dat door iedereen die de eerste cyclus kent gelukkig zonder kromme tenen gelezen kan worden. Pretentieloos vermaak, dat overduidelijk met veel aandacht en liefde voor het vak in elkaar is gesleuteld. Het enige nadeel is, dat deze tweede cyclus geen relatie meer heeft tot de zoektocht naar de tijdvogel uit de titel. Die dooltocht is immers al in de eerste verhalen verteld. Voor de rest is *Vriend Javin* gewoon lekker leesvoer. *(Paul)*

(advertentie)

zone 5300
ik zoek een blad met strips, een blad met cultuur èn een blad met curiosa
dan heb ik goed nieuws voor u....
Zone 5300, tijdschrift voor Strips, Cultuur & Curiosa, is elke twee maanden voor f5,95 te koop in boekhandel, kiosk en stripwinkel en op de grotere NS-stations.
Een jaarabonnement (6 nrs.) kost f30,-
E-mail: zone5300@xs4all.nl

Bij Adamov kan alles

Philippe Adamov *werd bekend door de strip* De Wind der Goden, *die in het middeleeuwse Japan speelt en die hij na zes albums overdroeg aan Thierry Gioux. Met de scenarist van* De Wind der Goden, *Patrick Cothias, maakte hij bovendien de succesvolle science fictionreeks* De Waters van de Dodemaan, *waarvan onlangs het negende deel verscheen:* De Profundis. *Zelf schreef Adamov een gelijksoortige science fictionstrip,* Dayak, *waarvan drie delen verschenen. Volgend voorjaar wordt het eerste deel van* De Rode Keizerin *verwacht, een nieuwe reeks in samenwerking met tekstschrijver Jean Dufaux. We spraken in juni met de in Engeland geboren tekenaar die tegenwoordig met zijn Duitse echtgenote in Zuid-Frankrijk woont.*

De wind der goden

Mijn eerste verhaal werd gepubliceerd in *Vécu,* een striptijdschrift dat door Glénat werd uitgegeven en op historische beeldverhalen was gericht. *De Wind der Goden* paste daar heel goed in. Naderhand verschenen de verhalen in albumvorm en bleek de serie een groot succes. Bij toeval werd ik aan Cothias gekoppeld en een Japans verhaal zag ik wel zitten. In de decors kon ik genoeg creativiteit kwijt, al heb ik me wel enigszins moeten documenteren. De wereld van de samoerai heeft soms iets science fictionachtigs. Na een aantal albums had ik het echter wel gezien. Van oorsprong ben ik geen historische tekenaar en dat ging me opbreken. Thierry Gioux heeft het tekenwerk voor de reeks toen overgenomen. De samenwerking met Cothias beviel me echter goed. Zowel de scenarist, de uitgever als ik zagen een vervolg wel zitten. Cothias is toen begonnen met *De Waters van Dodemaan.*

Waters van dodemaan

Bij het werken aan de strip geeft Cothias mij alle vrijheid. Soms leg ik een tekst uit een dialoog in de mond van een ander personage. We bespreken dit soort wijzigingen natuurlijk. Meestal komen we daar uit en kan ik de scènes aanpassen zoals mij het beste lijkt. Cothias heeft een enorme productie. Te groot eigenlijk. Ik heb het gevoel dat hij niet meer de vereiste aandacht aan de reeks besteedt. Onze besprekingen zijn kort en zakelijk. Maar het heeft ook voordelen. Cothias is minder geneigd de serie als zijn eigen kind te zien. Als dat wél zo was, zou ik waarschijnlijk veel minder mogen veranderen. De wereld van *De Waters van Dodemaan* spreekt mij erg aan. *Dayak,* dat ik zelf schrijf, lijkt veel op *Dodemaan.* In beide werelden is er gebrek aan water. Het boeit mij om de woestijn in beeld te brengen. Het licht, de hitte en de strijd van de wezens die daar moeten overleven vormen uitdagingen om in beeld te brengen. Beide series spelen zich af in een dictatoriale wereld waarbij mensen in de ban worden gehouden van krachten die ze niet kennen en niet kunnen beheersen.

De reeks is nu bezig aan een tweede cyclus van vijf boeken, maar ik denk niet dat ik nog aan een derde cyclus begin. Na tien albums houd ik het voor gezien. Het is mooi geweest zo. Het lijkt me, behalve mijn gebrek aan enthousiasme niet goed om een serie uit te melken. Wanneer Glénat besluit om de serie aan een andere tekenaar te geven is dat voor mij geen probleem.

Dayak

Het tekenen van andermans verhalen vond ik leuk, maar ik had een nieuwe uitdaging nodig. Die vond ik in de serie *Dayak*. Het eerste album was een vingeroefening. Ik had geen ervaring met schrijven. Dat was wennen in het begin. Veel herschreven en uiteindelijk ook een aantal dialogen weer geschrapt. Onbewust heb ik gekozen voor een wereld die dicht bij *Dodemaan* lag. Het was bekend terrein, waardoor ik meer aandacht aan dialogen en de ontwikkeling van het verhaal kon geven. Het heeft de vorm van een Kaïn en Abel-verhaal. De twist tussen twee broers, een tweeling die een hele wereld in haar ban houdt. Het is het oude verhaal van de strijd tussen goed en kwaad. Het yin en yang effect. Na het eerste album volgde redelijk snel het tweede deel. Het koste me wel moeite om een afgerond derde album te maken. Door het beperkt aantal pagina's moest ik soms het tempo van het verhaal verhogen, wat ten koste van de kwaliteit ging. Er komt geen tweede cyclus. Na drie albums houdt Glénat het voor gezien en ik eerlijk gezegd, ook. De serie verkocht niet goed genoeg, misschien omdat het te veel aanleunde tegen *De Wateren van Dodemaan*. Bovendien is Afrika niet populair bij het grote publiek. Het werelddeel wekt bij de lezers vooral associaties met droogte, hongersnood en stammenstrijd. De wereld uit *Dayak* staat te dicht bij de realiteit van het hedendaagse Afrika.

De rode keizerin

Het verhaal dat Jean Dufaux voor mij heeft geschreven, is ook weer een science fictionverhaal. Maar het verschilt verder hemelsbreed van *Dodemaan* en *Dayak*. Van de droogte en de hitte is de plaats van handeling naar een natte, koude wereld verzet. Het speelt zich af in het decadente, in verval geraakte Rusland. Al is mijn vader van Russische afkomst, ik heb niet echt een band met dit land. Voor het tekenen moet ik helemaal omschakelen. Sneeuw en storm kwamen niet veel in beeld bij de andere series. De tsaar Alexander en Catherina de Grote, daar is iets moois van te maken. De Russische maffia biedt eveneens genoeg mogelijkheden. Tsjernobyl-effecten in zo'n immens land creëren beangstigende situaties die in een stripverhaal goed in beeld gebracht kunnen worden. Tenminste, ik stel me daar wel wat bij voor.
De inkleuring doe ik zelf. Bij *Dayak* had ik een assistent die me hielp bij het kleuren en de decors. Het visuele gedeelte van deze nieuwe serie houd ik weer helemaal in eigen hand. Dat ligt me het beste en geeft me het gevoel dat de kwaliteit aan alle eisen voldoet. Nu, na zoveel albums, is mijn stijl uitgekristalliseerd. Ik heb gemerkt dat tekenen mij toch het beste ligt, al zal ik niet beweren dat ik nooit meer een scenario schrijf.

Science-fiction

Het boeit me om een bestaande vorm, zoals een auto, compleet te vervormen. Er komt iets anders uit, dat toch een vervoermiddel is, maar met een compleet andere dimensie. Eigenlijk geldt dat voor alle anorganische vormen, alle gebruiksvoorwerpen. De lezer heeft een vaste vorm in zijn geheugen. Die zekerheid breng ik uit balans. De vorm kan dierlijke trekken aannemen en daardoor een eigen rol spelen in het verhaal. Dit genre geeft mij de vrijheid om een andere wereld te scheppen. Dat is bij een historisch verhaal onmogelijk, omdat het door de tijd duidelijk is afgebakend. De film heeft zeker invloed op me gehad. *Blade runner* van Ridley Scott en *2001* van Stanley Kubrick zijn vormgegeven op een manier die mij erg aanspreekt. Het hoge tempo en de snelle beeldwisseling probeer ik in mijn platen over te nemen.

Zo werkt het voor mij ook met mensen en alle wezens die menselijke trekken hebben. De buitenaardse wezens boeien mij. Het is zo makkelijk om mooie, normale mensen te tekenen. Voor een tekenaar vormt dat geen uitdaging. Het gewone is te normaal en geeft de personages geen ziel. Het karakter is bij mijn personages voor een deel aan hun uiterlijk af te lezen. Goliath is weliswaar klein, maar sterk. Personages zoals hij geven een verhaal diepgang. Elke man heeft iets vrouwelijks in zich, elke vrouw iets mannelijks. De barokke stijl zit waarschijnlijk voor een gedeelte in mijn katholieke achtergrond: de hel is niet zo ver weg. In mijn albums is altijd wel een glimp van de hel op te vangen, al ziet die er voor iedereen anders uit.
Het bevalt me om mijn lezers op het verkeerde been te zetten. In mijn verhalen zit geen zekerheid. Veel mensen bouwen hun hele bestaan op het scheppen van zekerheid en dat probeer ik te ondergraven. Er is namelijk geen zekerheid of houvast in het leven. Misschien dat mijn verhalen daarom angst oproepen. Niets ligt vast, de werelden die ik schep staan haaks op alle aanvaarde normen en waarden. Alles is mogelijk, van de grootste gruwelen tot een alles opofferende liefde.

Pieter van Oudheusden en Karin van Wylick

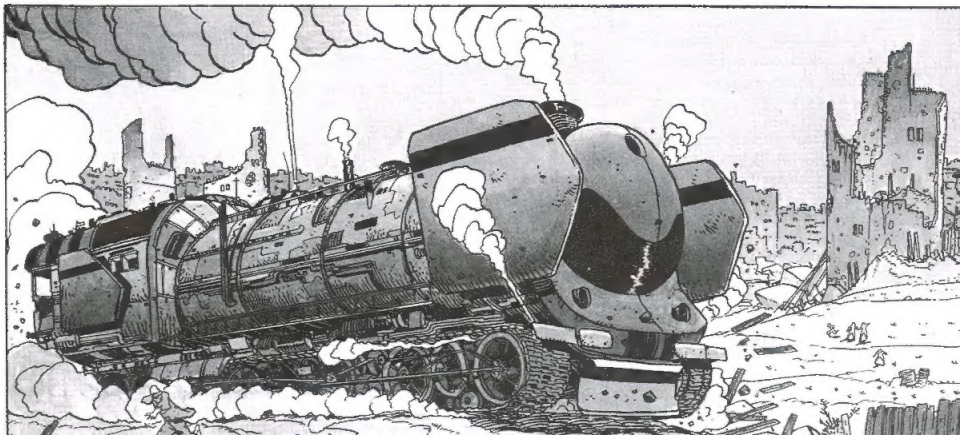

Agenda

Het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal aan de Zandstraat in Brussel biedt in samenwerking met Greenpeace nog **tot 10 januari 1999** onderdak aan de tentoonstelling **Walvissen en strips.**

Van 6 oktober 1998 tot 18 januari 1999 zet het Brussels stripmuseum de vijftigjarige stripheld Alex in het zonnetje met de tentoonstelling **Alex, 50 jaar een klassieke thriller.** Iets jonger, maar toch ook al weer 40 jaar oud, zijn de smurfen van Peyo. Aan dit heuglijke feit wil het BCB evenmin voorbij gaan. **Van 20 oktober 1998 tot 10 januari 1999** wordt in het pand aan de Zandstraat chronologisch en aan de hand van origineel werk een overzicht gegeven van het oeuvre van Peyo en zijn assistenten.

In Alpheusdal - Berchem bij Antwerpen wordt **17 januari 1999 de 5de strip- platen- en CD-beurs** gehouden. De toegang kost 80 BF en de zaal is open van 10.00 - 18.00 uur. Er zullen diverse signerende stripmakers aanwezig zijn, zoals Disano, Ferry, Denayer en Hausman.

Zondag, 24 januari 1999 is er in de Lijnbaanhal, Baanstraat 4 te Vlaardingen een **stripbeurs.** Van 9.00 - 16.00 uur kan men voor drie gulden de hal in om tachtig stands met strips af te stropen.

De Leidse stripshop organiseert op **zondag, 7 maart 1999** van 11.00 - 16.00 uur alweer de veertiende **Leidse Stripdag** in de Openbare bibliotheek, Nieuwstraat 4 te Leiden. Ook buiten de bibliotheek vinden de nodige activiteiten plaats. Het traditionele Leids Peipie zal dit jaar door niemand minder dan Lian Ong van een etiket worden voorzien.

Ook op zondag, maar dan wel **21 maart 1999** is in het Belgische Opwijk een **stripbeurs** waar niet alleen geruild en gehandeld kan worden in strips, maar waar ook gesigneerd wordt door stripauteurs als de alom tegenwoordige Ferry, Marvano, Arnaud, Dirk Stallaert en Roels. Tevens vindt er een stripveiling plaats. Dit alles gebeurt aan de Marktstraat 67A te Opwijk.

De stripclub Tafelrond organiseert op **25 april 1999** van 10.00 - 17.00 uur een **ruilbeurs** in "Het Bad" aan de Martelarenlaan te Leuven (achter het station). 's Middags zal er gesigneerd worden door o.a. Biddeloo, Broeckx en Jean-Pol.

Nog te bezichtigen **tot eind december** in Galerie Lambiek: een keuze uit de originele werken van **Don** 'pas zeventig' **Lawrence**. Met de in ons vorig nummer aangekondigde thuiswedstrijd van *Heinz* waren we - sorry mensen - iets te snel; deze is voor onbepaalde tijd uitgesteld. Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam, 020 - 62 67 543.

De keuze van..... Klaas Cuperus

Het Stripmuseum te Groningen gaat er volgens alle mailings echt komen. Achter de schermen werken enkele tientallen mensen al vijf jaar lang aan dit ambitieuze plan. Eén van die vrijwilligers achter de schermen is Klaas Cuperus. *Van beroep bibliothecaris te Delfzijl met een lichte bemoeiienis met strips. Voormalig jurylid van de Stripschapprijs en zo'n twintig jaar recensent van strips voor de Nederlandse bibliotheken. Inmiddels is hij jurylid van de pas ingestelde* Stripmuseumprijs. *Hij vertoeft de laatste tijd regelmatig in de magazijnen van de Rotterdamse bibliotheek waar hij de gehele stripcollectie doorspit op bruikbaar materiaal voor de eerstkomende tentoonstelling van het Groninger stripmuseum* "Cuitat et Comix".

"In de jaren negentig heeft een groep striptekenaars zich los van alle stripmuseum- initiatieven, sterk ontwikkeld in het Groningse circuit. Tot die groep mag ook Barbara *Stok* gerekend worden. *Barbaraal 3* is voor mij het album dat met kop en schouders boven de middenmoot uitsteekt. Een gemiddeld album is fabrieksmatig in elkaar gezet en gemaakt voor het grote publiek. Dit album verschijnt in eigen beheer en hoeft niet te voldoen aan alle normen en eisen van de stripindustrie. Dat onafhankelijke, het eigengereide, spreekt me aan. De verhalen zijn zeer persoonlijk en autobiografisch. Dit getuigt van grote durf want het is bij tijd en wijle behoorlijk confronterend. De eerlijke, openhartige en herkenbare stijl spreekt eveneens een mannelijk lezerspubliek aan. Al zullen dat misschien niet de types zijn die mainstream-comics lezen. Voor mij zijn de tekeningen een beetje bijzaak. Het gedetailleerde scenario voert de boventoon en vind ik het belangrijkste. Sinds mijn eigen studententijd, zo'n twintig jaar geleden, is er niet zo veel verandert in het jongerencircuit. Een album met een déjà vu gevoel."

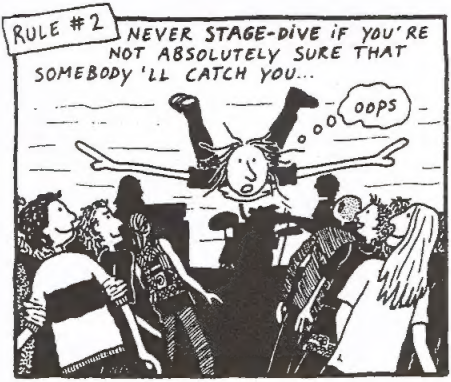

ZOZOLALA Index 1998

nummers 97 t/m 103

Artikelen

Muñoz' liefde voor de verkeerde vrouw
(Pieter van Oudheusden en Hans van Soest) **97**

Dermot Power: 'Mijn beste
werk moet nog komen' *(Jef Nieuwenhuis)* **97**

Acacialaan:
Michiel van de Pol *(Jef Nieuwenhuis)* **97**

Alles verweven als een wandtapijt, Bourgeons
obsessie voor details *(diverse auteurs)* **98**

De vampier als psycholoog,
Yves Swolfs' gevoel voor drama
(Pieter van Oudheusden en Karin van Wylick) **98**

Acacialaan: Tobias Schalken
(Toon Dohmen en Jantine Wijnja) **98**

Joost Swarte, het handschrift is
de taal van de tekenaar *(Jef Nieuwenhuis)* **100**

Kijken in de keuken, stripmakers vertellen
waar ze mee bezig zijn *(diverse auteurs)* **100**

Fantasystrips *(Carl Bieker)* **100**

Jezus was een superheld *(Peter Boel)* **100**

Mijn geheime
leven als Belg *(Pieter van Oudheusden)* **100**

Manara en Guiseppe Bergman
op zoek naar avontuur *(Gerard Zeegers)* **100**

Als een speer naar de honderd abonnees,
Nederlandse amateurbladen
in beweging *(Barbara Stok)* **100**

De jeugdzonden van Maz *(Rich Thomassen)* **100**

Acacialaan: Lode Devroe *(Hans van Soest)* **100**

De onderwereld van
Edgar P. Jacobs *(Selma Borking)* **100**

Het Zwitserlevengevoel van Cosey
(Pieter van Oudheusden en Karin van Wylick) **101**

De Afrikaanse inspiratie
van Jeroen Janssen *(Karin van Wylick)* **101**

Acacialaan: Erik Wielaert *(Gerard Zeegers)* **101**

Van vrouwenhiefde en mannenhaat,
het zelfonderzoek van
Daniel Clowes *(Hans van Soest)* **102**

(...) of de ironische blik
van Erik Kriek *(Gerard Zeegers)* **102**

Hermanns liefde voor
de Middeleeuwen *(Ricardo Alvarez)* **102**

Acacialaan: Jan Grouwstra *(Hans van Soest)* **102**

Een klotebaan als inspiratiebron;
de werkervaring van
Yuri Iandman *(Karin van Wylick)* **103**

Bij Adamov kan alles
(Pieter van Oudheusden en Karin van Wylick) **103**

Peter van Dongen in gevecht
met de tijger *(Pieter van Oudheusden)* **103**

Acacialaan: Kim Duchateau *(Hans van Soest)* **103**

Recenties

Adams· Dilbert -
Krachtpatser met de muis *(Gerard)* **97**

Alice/Dorison: Het derde testament 1 -
Marcus of Het ontwaken van de leeuw *(Paul)* **97**

Baudoin: Piero *(Gerard)* **101**

Berthet/Yann: Pin Up 4 *(Hans)* **98**

Bilal: De slaap van het monster *(Paul)* **102**

Clowes. Ghost World *(Hans)* **101**

De Crècy/Tjoyas: Foligatto *(Jef)* **101**

Dethan: Koning Eenoog 1 -
De put des doods *(Gerard)* **98**

Eisner· Een familiekwestie *(Hans)* **102**

Geluck: De kat op zijn best *(Jef)* **101**

Gibrat. Het uitstel 1 *(Paul)* **97**

Griffo/Cothias:
Het pension van dokter Eon *(Jef)* **100**

Grist: Kane 1 & 2 *(Paul)* **100**

Guibert/Sfar:
De dochter van de professor *(Jef)* **97**

Hausman/Yann
De eekhoornprins *(Jef)* **103**

Hermann: Schemerwoude 11 -
Assunta *(Jef)* **100**

Janssen: Muzungu - Sluipend Gif *(Toon)* **97**

Kraehn: Spoorloos 1 -
De poppenverzamelaar *(Jef)* **98**

Landman. Het verdiende loon *(Jef)* **102**

Ludwine/Loisel/Le Tendre:
Op zoek naar de tijdvogel 5·
Vriend Javin *(Paul)* **103**

Loustal/Paringaux: Kid Congo *(Karin)* **98**

Maiorana/Ayroles: Garulfo 1 -
Een kikker met ambities *(Gerard)* **101**

Manara: Weerzien met de sterren *(Hans)* **101**

Marini/Dufaux: De aasgieren 1 *(Paul)* **103**

Meddour: Hispañola 1 - Het serum *(Gerard)* **97**

Oosterwijk: Willems wereld,
deel 1 en 2 *(Hans)* **103**

Ralph/Tome: Hard tegen hard 1 -
Het hart van Telenko *(Paul)* **97**

Shelton/Pic· Not quite dead *(Gerard)* **101**

Teng/Di Giorgio: Shane 1 -
De meedogenloze keizerin *(Jef)* **100**

Troncher: Hoeraland 1 *(Gerard)* **97**

Van Dongen: Rampokan 1 - Java *(Gerard)* **102**

Victome· Sasmira 1 -
Oproep uit het verleden *(Paul)* **101**

Strips

De Leijer: Eefje Wenteltreefje -
Hugo ziet het niet meer zitten **99**

Hartjes: Achter de schermen bij
Maaike's dagboekje **99**

Hendriks: jubileumstrip **99**

Horemans· Acacialaan 666 **99**

Hu.sing: jubileumstrip **99**

Muñoz/Sampayo: De stille neger **97**

Nix: jubileumstrip **99**

Oudshoorn: jubileumstrip **99**

Schoofs: De BasBros
kunnen de slaap niet vatten **99**

Van Broekhoven/Damen:
De collectioneur **97, 98, 100, 101, 102, 103**

Van Broekhoven: Acacialaan 240 **99**

Van de Pol: De man uit Deventer **97**

Van de Pol: De tante van de planten **97**

Van de Pol: jubileumstrip ZL 99

Van der Meij:
De Pinguïns **98, 100, 101, 102, 103**

VLRQ: bloemlezing uit eigen werk **99**

VLRQ: jubileumstrip **98**

Vonk. Betonnen vriend
past op die dekselse drie **99**

Vranken. Acacialaan **99**

Peter van Dongen in gevecht met

Na zijn veelbekroonde debuut Muizentheater uit 1990 werd het stil rond Peter van Dongen. Erg stil. Af en toe liet hij eens iets van zich horen. Hij was met iets groots bezig, iets over Nederlands-Indië, iets over het land van zijn ouders. Maar het bleef bij die aankondiging. Na zeven jaar zwoegen ligt nu eindelijk het eerste deel van Rampokan in de winkels. Hoog tijd om eens met Van Dongen stil te staan bij het resultaat.

„Ik was bang een eendagsvlieg te zijn."

In de publiciteit is veel nadruk op de lange voorgeschiedenis is gelegd. Je hebt zeven jaar aan Rampokan gewerkt. Denk je dat lezers daardoor bij voorbaat onder de indruk zijn?

Als het niet goed getekend was, zouden ze zeggen: is 'ie daar nou zolang mee bezig geweest? Wat betreft die voorgeschiedenis, daar vraagt iedereen naar, dus leg ik uit welke problemen ik op mijn weg vond. Na Muizentheater riep ik dat ik de klus in twee jaar zou klaren, maar ik heb het werk onderschat. Ik had niet meer dan een idee van wat ik wilde. Maar veel van wat je bedenkt, blijkt al door anderen te zijn bedacht. Ik moest veel weggooien. In het boek gaat de hoofdpersoon op zoek naar zijn baboe. In eerste instantie was dat de dochter van de baboe, maar dat vond ik toch te afgezaagd. Bovendien kwam op dat moment net die film Oeroeg uit, over een jongetje dat de zoon is van de baboe en die heel toevallig ner als mijn hoofdpersoon Johan heet, hoewel de ik-figuur in het boek Oeroeg van Hella Haasse geen naam heeft. Mijn overgrootvader heette Johan, dat vond ik een leuk detail. Ja, toen moest ik een nieuw idee ontwikkelen: in plaats van naar de dochter van zijn baboe gaat hij op zoek naar zijn nichtje. Maar dan zie je The Godfather III, waarin een van de personages in het geheim iets met een nichtje krijgt. Dat is het dus ook niet. Intussen gaat mijn werk als reclametekenaar door en ligt de strip stil. Je bent al gauw een half jaar verder. Tweeënhalf jaar geleden ik had inmiddels 33 pagina's af heb ik tegen mijn agentschap gezegd dat ik het eerstkomende halve jaar geen werk meer aannam. Dat liep uit tot acht maanden en later heb ik er nog een half jaar aan gewerkt. De laatste dertig pagina's heb ik in twee jaar gemaakt.

Wanneer ben je daadwerkelijk met het tekenen van het verhaal begonnen?

Begin '94, met de plaat waar de bioscoop REX op staat, dat was toen pagina 10. Over de eerste negen pagina's was ik nog niet tevreden, maar ik moest gewoon ergens beginnen. Anders blijf je dingen veranderen, weggooien en kruppen. Achteraf dacht ik: Ik ben gewoon stom geweest. Ik had veel eerder met het echte tekenwerk moeten beginnen. Je kan dan niet meer terug en dwingt jezelf beslissingen te nemen. Niet dat veilige godoe met scenarioscheiten. Maar blijkbaar was die voorgeschiedenis wel belangrijk voor me. Ik was nog zoekende. Het was een soort leerproces.

Hoe werk je aan het tweede deel? Schrijf je het scenario volledig uit?

Martijn Daalder heeft me geholpen door drie maanden lang mijn dialogen onder handen te nemen. Gedurende die periode kon ik niet verder, want de tekstballonnen

Dongen het de tijger

moesten afgestemd worden op de dialogen. In die drie maanden dat hij met de dialogen bezig was, heb ik in ieder geval de synopsis voor het begin, midden en eind uitgeschreven. Maar het schrijven ligt nu stil vanwege allie heisa rond de verschijning van het eerste deel. En wÈÈr kom ik dingen tegen die al eerder door anderen zijn gedaan. Maar nu staat alles op de rails, dat's het grote voordeel in vergelijking met zeven jaar terug. De karakters en de structuur van het verhaal zijn vastgelegd.

Wie het eerste deel leest, kan al vermoeden hoe het verhaal eindigt. Jan zal de baboe wel terugvinden, maar ontdekken dat zijn gelukkige kindertijd voorgoed onbereikbaar is. Ben je niet bang dat de afloop te voorspelbaar is?

Het is geen thriller, waarin de lezer voortdurend voor verrassingen komt te staan. Wij weten nu, zestig jaar later, welke wending de geschiedenis heeft genomen. In die zin is Muizentheater evenmin verrassend. Het gegeven van twee broers die eerst vrienden zijn maar door de omstandigheden als vijanden tegenover elkaar komen te staan, is ook al door talloze schrijvers en filmmakers gebruikt. Het gaat me veel meer om de manier waarop het verhaal verteld en in beeld gebracht wordt

Wat is de betekenis van dat rampokan-ritueel in het verhaal? Je onderscheidt het duidelijk van het hoofdverhaal door het gebruik van een tweede steunkleur.

Aan het eind van de ramadan werden tijgers en panters gevangen voor een ritueel offer om het land te vrijwaren van ziektes, oorlogen en allerhande ellende. Het 'ondier' werd zo'n tijger genoemd. Het is de bedoeling dat het dier wordt gedood, maar in dit geval ontsnapt er een. Dat is een teken van naderend onheil. Alles speelt zich af aan de vooravond van de politionele actie. De IndonesiÎrs - dat weet ik uit beschrijvingen - zagen in die tijger niet alleen het ondier, maar ook hun blanke overheerser. Ik vond het ook een prettig uitstapje na al dat legergroen, want je kan wel weer de zoveelste scÈne laten zien van een peloton dat een dorpje in de fik steekt .
Toen ik het idee eenmaal had, heb ik er nog een jaar mee rondgelopen, omdat ik niet precies wist hoe ik het moest aanpakken. In eerste instantie werd in de eerste vier pagina's gewoon het ritueel braaf afgebeeld en werd die tijger gewoon meteen doorboord. Maar dat zou meteen het einde van die metafoor zijn en hij zou ook niet meer kloppen.

Hoe ver ga je met het gebruik van die metafoor? Vervlecht je hem met het hoofdverhaal, zodat Johan Knevel uiteindelijk de tijger op zijn pad vindt?

Ja, hij wordt geconfronteerd met zichzelf. Het zit eigenlijk al in het eerste deel, als hij wordt achternagezeten door zijn spookbeeld Erik Verhagen. Je ziet zijn rennende benen, met op de achtergrond de kisten en de spiesendragers. In feite neemt hij de plaats in van de panter of de tijger, die op dat moment is losgelaten. En dan zie je ook wat de tijger symboliseert: de blanke overheerser.

Is het niet erg voor de hand liggend om een koloniaal de naam Knevel te geven?

Toen ik op Ternate was, het eiland waar mijn familie vandaan komt, zag ik daar op de begraafplaats de naam Johannes Knevel. Dat was mijn overgrootvader van moeder kant, dat had ik nooit geweten. Dus daarom wilde ik die naam bewaren. En ja, die naam Knevel verwijst ook naar 'knevelen'. Indische Nederlanders vie,en erover dat het zo n Indische naam is. Je ziet meteen zo'n norse kolonel voor je. Mijn opa was sergeant-majoor bij het KNIL. Het zijn gewoon geintjes voor mezelf

Tijdens de reis naar IndiÎ gooit Johan de communist Erik Verhagen overboord. Niemand heeft het gezien en om te suggereren dat Verhagen gedeserteerd is, gooit hij ook diens plunjezak overboord. Maar waarom houdt hij de papieren van Verhagen bij zich? Dat is vragen om gepakt te worden.

Hij kijkt in de portefeuille en ontdekt dat Verhagen net als hij van Java komt. Dat raakt bij Johan Knevel blijkbaar een gevoelige snaar. Hij voelt een zekere verbondenheid. En uit een soort schuldgevoel houdt hij de papieren bij zich. Misschien wil hij ook wel de brieven, die gericht zijn aan ene Helene, ooit nog eens terugsturen. Ja, het is wel gevaarlijk, maar op dat moment is hij gewoon erg verward. Dit is niet de aankomst die hij na zes jaar in gedachten had. Hoewel het een ongeluk is, kan hij het toch niet voor zich houden. In zijn dagboek schrijft hij er in bedekte termen over, maar hij is te .af om zich aan te geven. Dat schuldgevoel openbaart zich in nachtmerries en spookbeelden. Ook dat heb ik al in heel veel andere boeken en films gezien, maar je ontkomt soms niet aan clichès. Ik gebruik het om het verhaal extra spanning te geven.

Vooral in het begin van het verhaal gebruik je heel vaak beeldrijm om scènes met elkaar te verbinden

Ik heb me nog ingehouden, zeker in vergelijking met Muizentheater. Daar deed ik het tot in de kleinste details. Ik wilde het in dit boek vermijden, maar soms kon ik het niet laten. Je kunt ook gewoon een tekstblokje gebruiken met 'Op dat moment' of 'Intussen driehonderd kilometer verderop'. Maar ja, ik los het liever op deze manier op.

Het kan op den duur heel nadrukkelijk werken. Aan het eind van het verhaal heb je het kennelijk niet meer nodig. De vertelling loopt daar veel soepeler.

Eigenlijk is het een filmtechniek. En bij film werkt het, want dan gaat het heel snel, maar bij een strip staan die plaatjes stil. Daar kun je lang naar kijken en dan gaat het irriteren.

Waarom gebruik je de klare lijn? Is Rampokan geen verhaal dat zich eigenlijk meer voor een realistische stijl leent?

Ik kan niet anders tekenen! Ik ben natuurlijk als twaalfjarige door Kuifje beïnvloed. Dat ben ik gaan natekenen en zo ontstond Muizentheater. Maar als ik naar dit boek kijk... Ik ben wel beïnvloed door Hergé, maar ik hou ook veel van Yves Chaland, omdat hij net als ik alles met penseel tekent. Chaland heeft een mooie ronde stijl, al moet ik zeggen dat ik zijn latere werk minder swingend vind dan eerdere strips als Bob Fish, dat is meer Jijf-achtig. Tekenaars als Theo van den Boogaard en Teun Berserik werken met pen. Dat wordt harder, een penseel geeft een rondere lijnvoering.

Je gebruikt ook ingevulde zwartvlakken en schaduwen. Dat gaat ook tegen de klare lijn in.

Aanvankelijk zou het boek bij Casterman verschijnen, maar die uitgeverij was niet meer geÔnteresseerd omdat het allemaal te lang duurde. Daardoor was het niet meer mogelijk het boek in kleur uit te brengen, dus toen ben ik heel nadrukkelijk in zwart-wit gaan werken, met als gevolg een wat minder klare lijn...

die visueel afwisselender en daardoor interessanter is.

Het wordt spannender. Maar het kwam voort uit een beperking

Ik heb het idee dat je alsmaar pogingen doet de beperkingen van de klare lijn te overwinnen en steeds zo realistisch mogelijk te tekenen. Als stijl is de klare lijn perfect voor het tekenen van decors, maar personages blijven toch altijd stripfiguren.

Ik vind het zelf toch redelijk realistisch. Behalve close-ups van gezichten dan, maar dat komt doordat ogen altijd een stip zijn. Zo zei Henk Kuijpers het in Stripschrift toen hem gevraagd werd commentaar op Muizentheater te geven. Hij had gelijk, want dat is inderdaad een probleem waar ik mee zit. Bij figuren van dichtbij teken ik in bepaalde gevallen wel een ooglid om de expressie aan te vullen, maar bij totalen worden ogen onvermijdelijk stippen. Maar ik ben niet zo bewust met die klare lijn bezig. Ik teken zoals ik teken en voor mij zijn mijn personages realistische figuren. Ik heb niet het gevoel dat ik met die stijl overhoop lig, hoewel mijn manier van tekenen wel steeds realistischer wordt. Schaduwen, vooral in nachtscÊnes, kun je gewoon niet op een andere manier tekenen.

Je gebruikt zelfs arceringen.

Op dat plaatje waar het regent, ja. Sommige mensen hebben het dan over een stijlbreuk. Maar ik doe gewoon wat ik wil doen, mits het functioneel is zoals die arcering om regen weer te geven. Ook de berg op de

achtergrond geef ik door middel van een arcering aan, maar wel in dezelfde looprichting als de regen. Ik kies voor wat op dat moment het beste effect geeft. En of het nu wel of geen klare lijn is, daar heb ik niks mee te maken. Je kunt wel heel voorzichtig zijn, zoals toen ik aan het scenario werkte en doodsbang was om op m'n bek te gaan, maar dan komt het nooit af.
Kijk, toen ik voor mijn debuut Muizentheater een prijs won, was dat leuk omdat ik erkenning kreeg. Maar - en dat heeft er ook toe bijgedragen dat het zo lang geduurd heeft - ik wilde dat mijn volgende boek nog beter zou zijn. Ik was bang om afgeschreven te worden, een eendagsvlieg te zijn. Ik besteedde vooral veel aandacht aan het scenario, ik probeerde zoveel mogelijk mijn eigen ideeen daarin te verwerken en eigenlijk wilde ik gewoon veel te veel. Maar tekentechnisch... ik weet dat er veel betere tekenaars zijn als ik. Kritiek op mijn tekeningen kan ik wel hebben. Ik zou het veel erger vinden als het scenario de grond in wordt geboord. Het verhaal vind ik toch het belangrijkste, ook al zijn de tekeningen nog zo mooi. Bij het tekenen heb ik een zeker zelfvertrouwen verworven, dat is ambachtelijker. Je moet gewoon uren maken. En sommige dingen kan ik nu eenmaal niet tekenen, nou goed, daar heb ik mijn oplossingen voor gevonden.

Denk je dat het mogelijk zou zijn in jouw stijl een boek als Horizon van Lian Ong te maken, dat nauwelijks een plot heeft, maar zich vooral richt op personages en hun onderlinge verhoudingen?

Ik denk dat mijn tekenstijl daarvoor te beperkt is. Ik heb toch achtervolgingen of zoiets nodig om het verhaal interessant te houden, anders wordt het te saai. Ik wil ook gewoon mooie plaatjes kunnen tekenen en me niet het hele verhaal met een woestijn bezighouden. Ik wil van tijd tot tijd een bioscoop of een gebouw kunnen tekenen. Ik vind Horizon een heel mooi verhaal. Het kabbelt voort en is toch spannend. Maar zelf wil ik graag dat een verhaal naar een ontknoping afstevent. Ik vind het prachtig wat Lian Ong doet, ze werkt veel met

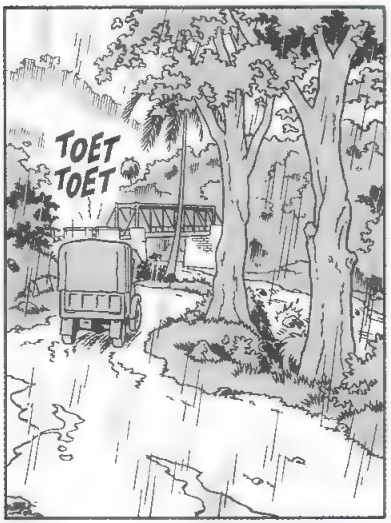

kleur en ze is heel goed in de expressie van de gezichten. Ik ken geen Nederlandse tekenaar die zo goed expressie kan weergeven.

Je hebt samen met Martijn Daalder de strip Cat Banda opgezet. Hoe vond je het dat uiteindelijk Teun Berserik het ging tekenen?

Ik had er wel moeite mee dat hij uiteindelijk de eer van 'mijn' pagina's zou opstrijken, want in feite zat ik al twee jaar te hunkeren om weer te gaan tekenen. Ik had de strip wel zelf kunnen uitwerken, maar dan had ik me aan Martijn Daalder moeten verbinden. Het was de bedoeling dat Cat Banda een reeks zou worden en ik merkte dat ik niet op scenario van anderen kon werken. Ik maakte wel schetsen, als een soort tegenprestatie, omdat Martijn mij ook had geholpen met Muizentheater. Maar om de strip ook zelf te tekenen. Stel je voor dat het een succes werd, dan zou ik eraan vastzitten! En omdat de wereld van Martijn toch niet helemaal mijn wereld is, kom je jezelf dan op een gegeven moment tegen. Strips maken vind ik heel leuk, maar ik doe het alleen voor mezelf. Voor commerciële opdrachten maak ik ook liever geen strips, dan heb ik er helemaal geen plezier in. Dat vind ik echt pleuriswerk. Met mijn eigen strip zit ik ook te vloeken, maar ja, dan is het voor jezelf. Echt hoor, soms zit ik te denken: waar doe je het eigenlijk voor? Maar goed, dat is de bekende klacht van alle striptekenaars. Ik moet het dus alleen voor mezelf doen en niet een serie aangaan, want dan word ik gewoon overspannen. Ik vind dat Teun Berserik ook gewoon zijn eigen strip moet afmaken, Nick Pulver. Dat speelt zich af in de jaren veertig, met auto's, gleufhoeden en zo, de tijd waar ik ook van hou.
Maar ja, van Cat Banda heeft hij nu het derde deel gemaakt in potlood. Het moet nog geinkt worden, maar het ziet er heel goed uit. Op dit moment is het door alle toestanden rond SjoSji nog onduidelijk wat er precies mee zal gebeuren. Het zou zonde zijn als het niet door ging, dan is drie jaar werk voor niks geweest. Ik ben geen productietekenaar zoals Teun. Hij moet gewoon de pagina's eruit knallen die Martijn en ik voor hem hebben geschreven. Ik zou dat zelf niet bevredigend vinden. Daar ben ik te eigengereid voor. Misschien wil ik gewoon te veel naar me toe halen. Maar als je zeven jaar aan iets werkt, moet je er wel voldoening aan beleven. Zo denk ik erover. Anders moet je er niet aan beginnen. **Pieter van Oudheusden m.m.v. Arend-Jan van Oudheusden**

ACACIALAAN

kim

Hallo, 't Schijnt onbeleefd te zijn om met 'ik' te beginnen, maar toch... Ik ben Kim Duchateau en ben voltijds cartoonist, striptekenaar en illustrator (naast animatiefilmer en muzikant). Binnenkort verschijnt mijn strip Unne, een bundel met korte verhalen. Aangezien ik jullie telefoonnummer niet vond in de ZozoLala (die ik al volg vanaf nummer 46 of zoiets!) wou ik jullie via dit e-mailtje vragen of er een kans bestaat dat jullie iets rond mijn persoon zouden willen/kunnen doen in Acacialaan.
Het is misschien onbescheiden om dit op zulke manier te vragen,maar voilà, het is er uit.
Ik wil altijd kopies van mijn strips & cartoons opsturen.
Wordt dit beantwoord? Het zou fijn zijn, mochten jullie me iets laten weten!
Dank bij voorbaat, en met de beste groeten!!!
Kim Duchateau

Beste Kim,
Waarom wil je dit? Weet je wel wat daar allemaal bij komt kijken? Dan moet je voor nop een pagina tekenen en in een interview op de pagina daarnaast je zieltje bloot leggen aan een miljoenenpubliek en vertellen dat je zo graag professioneel tekenaar wilt worden, dat je grote voorbeeld Franquin heet, dat je nu nog geen droog brood met je werk kunt verdienen, maar dat je vooral door blijft gaan.
Waarom wil je in hemelsnaam in Acacialaan?
Groets, Hans van Soest

Beste Hans,
Waarom Acacialaan? Ik wil 't gewoon eens proberen. Dat is de rubriek waar ik het eerste naar kijk in ZozoLala. Ik ben meer geïnteresseerd in wat "nieuwe" tekenaars doen, dan in het reguliere stripaanbod: het is meestal frisser en meer onbezonnen. Ik voel me natuurlijk ook meer met hen verwant.
Ik ben al van jongs af aan bezig met tekenen en muziek maken. Ik heb nooit kunnen uitmaken wat ik het liefste deed. Nog steeds niet trouwens. Ik heb de afwisseling tussen die twee nodig, denk ik: 't zijn twee totaal verschillende soorten inspiraties die ik erin kwijt kan. Maar de muziek die ik graag hoor en met vrienden maak, is niet echt van het populaire genre, dus ik zal er nooit 'financieel' van kunnen leven.
Ik volgde vier jaar een opleiding voor animatiefilmer aan de Academie te Gent. Het was wel interessant om een eigen film te maken, maar ik zie me niet zitten zwoegen op andermans figuurtjes om ze in tweehonderd 'licht verschillende' standen op een lichtbak na te trekken. Eigenlijk is dat lopende-bandwerk. Met strips en cartoons ben je sneller klaar en je kan er al meteen je idee of grap in kwijt. Al sluit ik niet uit dat ik ooit een tekenfilm zal maken. Toen ik afstudeerde, ben ik met mijn film en mijn tekenwerk bij Telekrant (Limburgse regionale tv-zender) langs gegaan, waar ik al tamelijk snel cartoons mocht tekenen aan de hand van de actualiteit. 't Moest wel allemaal heel braaf blijven, maar ik mocht tenminste tekenen en ik werd er nog voor betaald ook. Later vroeg men of ik voor de Concentra stripsite een wekelijkse strook wilde maken, waarin ik meer m'n eigen gang mocht gaan: "Madelfried, de onverschrikkelijke".
Ik ben daarna bij verschillende tijdschriften en dagbladen langs geweest, maar de meeste vonden mijn werk te underground, te grof of te ontoegankelijk. Bij De Mix (jongerenbijlage van de Morgen) vonden ze dat niet en voor hen heb ik meer dan een jaar cartoons getekend.
Ondertussen teken ik ook cartoons voor P-Magazine (populair Vlaams tijdschrift), Pulp (waar ik "de hulpeloosjes" voor teken), een paar muziektijdschriften en sinds kort elke woensdag voor het Nieuwsblad.
Beeldstorm en Incognito publiceerden al strips van mij en tussendoor krijg ik links en rechts wel regelmatig opdrachten van reclamebureau's en zo .
Ik heb dus eigenlijk nooit echt zonder werk gezeten. Het is af en toe wel eens kalmer, maar ik kan er van leven tot nu toe. Ik moet wel zeggen dat ik constant schrik heb dat het plots gedaan kan zijn. Maar als dat ooit zou gebeuren, zou ik nog blijven tekenen, anders zou ik zeker en vast 'verstopt' raken of zoiets in die aard. Groeten,
Kim

Tjongejonge Kim,
Wat een enthousiasme. Op deze manier hoef ik je geen vragen meer te stellen voor een interview. Makkelijk hoor. Al ben ik wel benieuwd waarmee je 'verstopt' zou raken als je geen strips tekende. Wat zit daar voor verhaal in je hoofd dat zeurt om naar buiten te mogen? En stuur eens wat kopietjes op van je werk, want hier in het barre noorden krijg ik P-Magazine en De Mix nooit onder ogen. Groeten terug van de meest luie journalist van Nederland

Hans, euh, enthousiasme alom inderdaad In m'n hoofd duiken er dikwijls beelden of 'samples' uit (onbestaande?) verhalen op: personen in rare situaties of een onverklaarbare samenloop van omstandigheden. Een beetje zoals dromen. Die halve verhalen zweven rond in mijn hoofd en ik weet niet goed wat ik er mee aan moet. Het moet er in ieder geval uit. Daarom probeer ik dan rond zo'n hersenspinsel een verhaal of een grap te tekenen. Ik begin zelden vanuit een vast scenario. Dat lukt niet altijd, want dikwijls ziet het er op papier heel anders uit dan hoe ik het in m'n kop had. Daarom heb ik zo'n bewondering voor George Herrimans Krazy Kat. Hij scheen daar wel in te lukken - of ja, dat denk ik althans.
Zo, een korter antwoord ter compensatie van het antwoord op jouw eerste vraag.
Groeten,
Kim

Dank Kim, dank.
Ik ben overtuigd. Laten we maar een afspraak maken voor een interview. dag

OP DE ZOVÉÉLSTE DAG VERVEELDE MENEER GOD ZICH ST.ERLIJK... EN BESLOOT HIJ OM DAT MIEZERIG ZOOTJE DAAR BENEDEN, BELASTINGEN TE LATEN BETALEN VOOR ALLES WAT HIJ HUN OOIT GEGEVEN HAD...

...dat IK daar Godverdomme nog niet eerder op gekomen was!!

OP DE EERSTE DAG VOERDE HIJ DE ZWAARTE KRACHT-TAX IN...

ZWAARTE-KRACHT HEFFING

oh GOD!

ALS MEN NIET KON OF WILDE BETALEN, KREEG MEN EEN ENGELBEDEURWAARDER AAN DE DEUR...

...DIE DE ZWAARTEKRACHT IN DE WOON-RUIMTE KWAM AFSLUITEN.

Nog 'n fijne middag verder.

VERVOLGENS KWAMEN ER WEERBELAS-TINGEN...

Kan u zelfs geen beetje opklaringen missen?

ZANLOO

...BELASTINGEN OP GEBRUIK VAN WATER, IN WELKE VORM DAN OOK...

Dag Meneer Marskramp! Doen we weer aan belasting-ontduiking?

BLOG

...EN BELASTINGEN OP HET KIJKEN NAAR EEN MOOI LANDSCHAP. HOE MOOIER OF HOE ZONS-ONDERGANGER, HOE DUURDER..

Ah, Moe romantische Robert!

Jaja, Nog zo één en we zijn geruïneerd!

GEDAAN MET DE RUST DUS....

U zit hier wel lekker te genieten van de fluitende vogeltjes Maar u heeft al 2 jaar de fluitende vogeltjes-Tax niet betaald...

SORRY

KWIEK

PING!

De ergste VAN ALLEMAAL WAS DE KIJK-HOOR-RUIK-VOEL- EN DENKBELASTING

Shit! Zit ik toch weer aan vanalles te denken

Ik versta niks, hoor...

JIJ WOEDE WEIGERDEN DE MENSEN NOG IN HEM TE GELOVEN... DAT HAD HIJ WEL VERDIEND!!! DAT WAS ZIJN STRAF !!!

GO TO HELL!!

SPT!

AWOE! BOEHOE!

Ach ja... Er zijn 'n paar MANKEMENTEN... Maar dat zo'n ouwe vent als IK nog zó overloopt van de inspiratie!!

SKRITSJ SKRITSJ

't Zal ook daarom zijn dat me kop zo jeukt de Laatste Tijd!

Kim '98

PrikBord

Een van de mooie tradities van de stripbeurs van Breda zijn de bezoeken van de nijvere beginners en de gevorderde amateurs. Ook dit jaar konden we weer onbekend talent en vertrouwde gezichten aan de stand verwelkomen. Bepaald veelbelovend is het werk van André Massee. Samen met collega-stripmaker Toine Broers geeft hij alleszins verteerbare boekjes uit in eigen beheer. Wie nieuwsgierig is naar de strips van beide heren, kan informatie krijgen of bestellingen plaatsen bij studio **A better tomorrow**. Korenbloem 21, 1689 RV Zwaag in Nederland.
Ook bij Anja Ranja zijn alle remmen los. **Zuster Fidelia** is alweer aan een tweede stripboekje toe waarover de stripkenner een gefundeerd oordeel kan vellen door *f* 10,00 over te maken op rekening 3365 05 123 van J. Heemskerk in Pijnacker,

Lame os

met vermelding van *Schetsboek 1*. Aangenaam was het weerzien in Breda met **Lamelos.** Het stripmakerscollectief uit Kampen verrasten enige tijd geleden met hun volwassen ogende uitgaven. Ook hun nieuwste werk *40 knopen* ziet er weer fraai en afwisselend uit. Wie 038 422 69 04 belt, kan het boekje voor *f* 15,00 bestellen. Een aanrader! JN

Afgelopen jaar bracht de Belgische uitgever **Arcadia** een verzorgd klein boekje uit van Andrè Benn: *Mick Mac Adam, de vijf spiegels*. Arcadia deed de belofte dat het een begin zou zijn van een reeks albums met nog niet eerder in het Nederlands uitgegeven werk van bekende auteurs. Nu het tweede deeltje uit de reeks in de winkels ligt, lijkt de uitgever zijn woord te houden. De keuze is gevallen op *Commissaris Martens*, ongepubliceerd jeugdwerk van Andrè Geerts. De auteur verhaalt over de wederwaardigheden van een politieagent die door zijn ontwapenende glimlach de grootste boeven klein krijgt. Ook als kinderverhaal heeft het niet veel om het lijf, maar toch is het een leuk boekje voor de liefhebbers van Geerts' latere werk. *Commissaris Martens* is een duidelijke vingeroefening voor zijn strip Jojo. Voor 22,50 gulden of 395 frank maak je je verzameling compleet. HvS

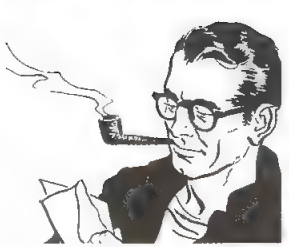

Rip Kirby

Alex Raymond dankt zijn faam vooral aan de space opera *Flash Gordon*. Dat hij ook andere klassieke strips op zijn naam heeft staan, is minder bekend. Des te aardiger is het dat uitgeverij Boumaar vanaf dit najaar alle afleveringen van *Rip Kirby* van de hand van Raymond in acht kloeke banden à *f* 85,00 samenbrengt. Een moedig initiatief, deze vertaling van een Amerikaanse krantenstrip die verscheen tussen 1946 en 1956, waar een klein publiek ongetwijfeld een groot plezier mee gedaan wordt. TD

Reinder Dijkhuis is een ijverig stripmaker. Van zijn hand verschenen een nieuwe aflevering in de serie *(Ik)* en *Pin Drop*. Eindelijk uitgezeurd over zijn lichamelijke ongemakken is er nu weer wat meer verteerbaar werk van Dijkhuis verkrijgbaar. Informeren en bestellen kan door naar 050-311 11 76 te bellen.
Als u toch belt, kunt u gelijk informeren naar het afscheidsnummer van **Impuls**, want de redacteuren Dijk- en Hekhuis geven de pijp aan Maarten. Het laatste nummer wordt gevuld met een grote verscheidenheid aan strips en losse tekeningen. Een aangename verrassing in het blad is de strip *Freek* van Robbert Damen, vanwege de ouderwets goed geanimeerde personages. JN

Terwijl het stripjaarboek voor 1997 nog ovenvers ligt na te dampen in de schappen van de stripboer, zijn de voorbereidingen voor **Stripjaar 1998** alweer in volle gang. Met de intentie weer jaarlijks een jaarboek uit te brengen, is uitgeverij *Sherpa* naarstig bezig met een inhaalslag. Achter een voorplaat van de hand van Johan de Moor zal weer de gebruikelijke combinatie van artikelen, recensies en de servicegids te vinden zijn. Wie graag vermeld wil worden en daarvoor ook in aanmerking wil komen, of wie sinds de vorige editie koortsachtig aan het vernieuwen, verhuizen of veranderen is geslagen , kan dat voor 2 januari 1999

DE BEST VERKOCHTE STRIPS VAN DE MAANDEN SEPTEMBER EN OCTOBER

SERIES

1 **Jeremiah 21: Neef Lindford**
2 **Largo Winch 9: Venetië zien...**
3 **Alex 21: De barbaren**
4 **De blauwbloezen 40: De stromannen**
5 **Yoko Tsuno 22: Het hemelse jonk**
6 **Op zoek naar de tijdvogel 5: Vriend Javin**
7 **Rooie oortjes 16**
8 **Casper & Hobbes 5: De wraak van de oppas**
9 **Suske en Wiske 257: De rebelse Reinaert**
10 **Jerome K. Jerome Bloks 13: Het pact**

In de laatste Suske en Wiskes wordt er door meerdere personages opvallend vaak naar hun GSM gegrepen, terwijl ze dat nog in de tekst benadrukken ook. Hoeveel zou dit KPN of Belgacom gekost hebben?

Nero 143. Dat is grappig zeg. Dat ik daar nu pas achter kom.

OVERIG *)

De slaap van het monster (Bilal) 1
Rampokan 1 (Van Dongen) 2
Azrayen 1 (Lax/Giroud) 3
De eekhoornprinses (Hausman/Yann) 4
Sarajevo tango (Hermann) 5
Maaikes dagboekje (Hartjes) 6
Barberaal tot op het bot (Stok) 7
De bodem van de wereld 3: Basiel M (Corbeyran/Falque) 8
Fax from Sarajevo (Kubert) 9
Lady in blue (Bilal) 10

De Aldebaran-cyclus biedt SF met een menselijk gezicht. Heel inventief en origineel scenario, dat menselijk drama combineert met een fantastische wereld.

De Zer-Lijst komt tot stand dankzij de volgende winkels: Het B-Gevaar, Balloon Ex press, De Boekenhalte, Eppo, Franka, Gilles de Geus, Gobelijn, Het land van langvergeten, Leidse Stripshop, Mieke's Stripteek, Noord, Paard van Troje, Plok, strips en eh dingen, De Poort, De Rat, Snoek, De Striep, 't Strippie
Ook het commentaar is afkomstig van de deelnemende winkeliers.
*) De lijst "overig" bevat one-shots, tweeluiken en trilogieën

melden bij: redactie Servicegids, van Coeverdenstraat 5, 7545 SV te Enschede (tel. 053 430 89 03) JN

Er zit weer schot in de Franse stripjournalistiek. Eerder gaf de start van de bladen *9e Art* en *Bo-Doi* al reden tot optimisme, met **L'indispensable** en **DBD** heeft de francofone striplieffhebber er weer twee informatiebronnen bij. *L'indispensable* bedient met artikelen over onder anderen Joe Sacco, Frank en de theoreticus Thierry Groensteen vooral de avontuurlijke lezer, terwijl de redactie van *DBD (les Dossiers de la Bande Dessinée)* met een eerste nummer gewijd aan Dany meer kiest voor nostalgie. *DBD* valt daarnaast op met een apart dossier over Franquin, 52 pagina's dik en uitgevoerd als een volwaardig harde-kaftalbum. *L'indispensable* is te bereiken via: Boucaniers Productions, 69 Chemin Bas de Roulan, 3000 Nimes, Frankrijk, indisp@mnet.fr, en kost FF 40 per nummer. *DBD* is gehuisvest op: 4 rue Crétet, 75009 Parijs, en vraagt FF 78 per nummer. TD

De Vlaamse cartoonist Yves Albrechts (alias **Kapreles**) stelde de redactie van *ZozoLala* voor de keuze: of 25.000 gulden als we aandacht zouden besteden aan zijn tijdschrift *De Illustere Illustrator*, of niet. Aangezien niemand ons ooit heeft kunnen berichten van journalistiek principes, willen wij onze lezertjes hierbij het blad *De Illustere Illustrator* van harte aanbevelen. Met bijdragen van the great Kapreles himself, Mark Horemans, Gilliom en Zookie. Dit papieren juweeltje is te verkrijgen door vier postzegels van 17 frank op te sturen naar

Illustere Illustrator

Bries, Kammenstraat 41, 2000 Antwerpen. Voor de zelfde hoeveelheid postzegels kun je dan ook meteen het nieuwste boekje van Mark Horemans bestellen: *Zeen, magazines so obscure they don't even exist*, een catalogus van niet bestaande tijdschriften. Oh ja, Kapreles wil ook dat we vermelden dat alle lezertjes van *ZozoLala* werk mogen insturen voor zijn nieuwste project: Pornography makes life worth living. Gelieve geen seksplaatjes, zei hij erbij. Natuurlijk meester, alles wat u wilt. HvS

Wat er zoal in die Franse bladen te lezen staat? Nou, bijvoorbeeld dat **Tardi** op dit moment werkt aan een strip op scenario van de Franse schrijver **Daniel Pennac**, zoals het november nummer van *Bo Doi* meldt. Dit verhaal, met als werktitel *La débauche*, zou zich afspelen tegen hetzelfde decor als de eerste delen van *Isabelle Avondrood*. Opzienbarend is dat *La débauche* volgend jaar zou moeten verschijnen bij Futuropolis, de even legendarische als lang dood gewaande stripuitgeverij van Etienne Robial. TD

Berend Vonk tekende jarenlang cartoons voor MUG, maandblad voor uitkeringsgerechtigden. Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het tijdschrift is een bundeling uitgebracht onder de titel Eens. 'Eens' is ook het thema van alle cartoons, die stuk voor stuk een absurde voorspelling inhouden van de weg die de Nederlandse sociale zekerheid wel eens op zou kunnen gaan Met onderwerpen als: eens zullen ook uitkeringstrekkers moeten automatiseren zodat klagen over het falend computersysteem van de sociale dienst niet de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt aantast, geeft Vonk zijn frustratie een uitlaatklep. Maar hij kan het dan ook weten. Laat je overtuigen door zijn gelijk door 15 guiden over te maken op giro 5855336 t.n.v. stichting BBU te Amsterdam onder vermelding

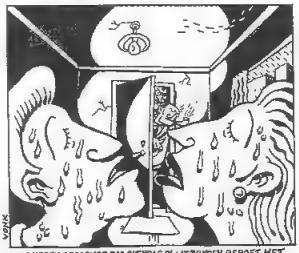

...WORDEN DRAAIMES DIE OVERDAG PLAATSVINDEN BEBOET MET STRAFKORTING OMDAT MEN OP DAT MOMENT NIET BESCHIKBAAR IS VOOR DE ARBEIDSMARKT.

Vonk

van Eens. HvS

Er wordt steeds meer geprocedeerd in de stripwereld. Na de onlangs afgelopen processen van Albert Uderzo, tekenaar van *Asterix*, tegen uitgeverij Dargaud,

DE COLLECTIONEUR
door ANTON DAMEN en MARC VAN BROEKHOVEN
DE NEDERLANDSE STRIPDELEGATIE IN HONG KONG - CHINA..
...ZE HEBBEN WEL ECHT HET NEUWJE VAN DE ZALM UITGENODIGD, HE JESSE?
ZEG DAT WEL ROBERT
IK MIS ALLEEN ANTON EN MARC!
WAAR ZOUDEN DIE THANGEN?
IK SNAP ER NIETS VAN, ANTON! WAAR ZYN NOU DE ANDERE EUROPESE STRIP-TEKENAARS ???
DOE MY MAAR 'N SATEETJE
CHINEES RESTAU

van de Stichting Edgar P. Jacobs, ook tegen Dargaud en van Anne Goscinny (inderdaad de dochter van de scenarist van *Asterix*) tegen *Lucky Luke*-tekenaar Morris en verder tegen zo'n beetje iedereen die in haar adresboekje staat, kunnen weer twee andere procedures aan de annalen van het beeldverhaal worden toegevoegd. Uit de Verenigde Staten komt de klacht van uitgever Kitchen Sink, die de Nederlandse kunstschilder Erik van Lieshout beschuldigt van plagiaat. Zijn recente schilderij *Zittende vrouw leunend tegen een grafzerk* zou rechtstreeks zijn gejat van een plaatje uit een twee jaar geleden verschenen aflevering uit de *Black Hole*-reeks van de Amerikaan **Charles Burns**.
Meer tot de verbeelding spreekt wellicht de claim van **Yves Swolfs** tegen niemand anders dan Michael Jackson. Swolfs, in zijn vrije tijd een gedreven muziekmaker, schrijft en deponeert in 1987 de tekst van het nummer *Boulevard des rêves brisés*, dat als B-kant van een single wordt uitgebracht. Wanneer hij er enkele jaren later een Engelse vertaling van maakt, valt het de beoogde zanger van het nummer op dat de tekst zoveel lijkt op *Give in to me* door Michael Jackson, dat in 1991 uitkwam op diens CD *Dangerous*. Swolfs laat de zaak onderzoeken door Sabam, de Belgische Buma-Stemra, dat tot de conclusie komt dat de gelijkenis op zeker 80% moet worden gesteld. Waarop Swolfs een procedure tot schadevergoeding aanhangig maakt voor de rechtbank in Brussel. Dat is inmiddels vier jaar geleden, maar de zaak werd pas onlangs bepleit. Inzet van de zaak Swolfs verus Jackson is vooralsnog een bedrag van ruim vier miljoen gulden. PvG

De **prijzenregen** tijdens de Stripdagen in Breda leverde de volgende gelukkige stripmakers op: Lian Ong won de prijs voor het beste Nederlandse album met *Horizon* (zie *ZozoLala* 95). Daniel Clowes sleepte de eer voor het beste buitenlandse boek in de wacht met *Ghost World* (zie *ZozoLala* 102). Andrè Geerts tenslotte, won de prijs voor de beste kinderstrip met het nieuwste deel uit zijn reeks *Jojo: Meneertje Kanalles* (*ZozoLala* 96). Drie terechte winnaars, dachten wij zo. HvS

Stripprijzen

Op de stripdagen in Breda presenteerde Maaike Hartjes een nieuw dagboekje. Of eigenlijk deed ze het dit keer niet helemaal zelf, ze kreeg dit hulp van uitgeverij Oog & Blik. Iets dikker, steviger, groter, kortom, fijner om te lezen zonder dat er concessies gedaan zijn aan de inhoud. Nog steeds kunnen voyeurs de intiemste details van haar privé-leven op de voet volgen, zoals haar geluk in de liefde met collega-tekenaar Mark Hendriks. Het is in de winkel te koop voor *f* 14,95/BF 280. GZ

Fritz pitz

Marq "Collectioneur" van Broekhoven heeft ons stripklimaat verrijkt met een klein stripmakertje (gefeliciteerd, paps!). Zoals de oplettende lezertjes weten is opvoeden een tijdrovende bezigheid en dat is aan de activiteiten van Marqs huisuitgeverij **Juttemis** te merken. De afgelopen tijd is het fonds enkel uitgebreid met *Fritz Pitz slaat achterover* van Broekhoven en Damen. De liefhebber kan het boekje bestellen door *f*6,00 over te maken op girorekening 4457519 t.n.v. MR van Broekhoven te Breda, met vermelding van JUT 40. JN

Stripverzamelaars hebben ook computers. Het wachten was op de eerste **cd-rom** waarmee de collectioneurs hun boekenplanken digitaal kunnen vastleggen. Tijd om de schoolschriftjes waarmee we veel verzamelaars over beurzen zien lopen te vervangen. Brabant Strip en Hans Matla hebben een collectiebeheerprogramma en databank op schijf gezet, met 45.000 titels gesorteerd per tekenaar, scenarist, reeksnaam of uitgever. De gebruiker kan dus zoeken en registreren. De verpakking van de cd-rom, getiteld The Collector's File, werd ontworpen door Jan Bosschaert. Voor 110 gulden of 1950 frank ga je mee met de tijd. Wel wat lastig sjouwen op beurzen. HvS

Stripscenaristen staan bijna altijd in de schaduw van hun tekenaars. Publicaties over deze zo vaak vergeten geestelijke vaders van de strip zijn daardoor meer dan welkom. **Scénario et BD. Réponses à un questionnaire** van **Philippe Marcelé** is er zo een. Hierin leggen mensen als Van Hamme, Peeters, Cabanes en Trondheim uit hoe zij tegen hun vak aankijken. *Scénario et BD* is naar verluid samengesteld voor een cursus aan de universiteit van Montpellier. Daar zijn ook verdere inlichtingen over dit 130 pagina's tellende boekwerk te verkrijgen: Philippe Marcelé, Section Arts Plastiques, Université Paul Valéry, Route de Mende, 34190 Montpellier, Frankrijk. TD

Gesignaleerd: **Comics between the panels**, een vuistdikke uitgave over wat de auters **Steve Duin** en **Mike Richardson** in een overmaat aan enthousiasme bestempelen als een 'true American artform.' Met als leidraad de zesenzwintig letters van het alfabet bieden Duin en Richardson in hun boek een anekdotische, non-lineaire geschiedenis van het Amerikaanse beeldverhaal. Over een periode van meer dan zeven jaar heeft het duo interviews voor dit boek afgenomen. Helaas blijft het eindresultaat steken in oppervlakkigheid. Zeven jaar werk of niet, *Comics between the panels* is niet meer dan een glossy bladerboek (Uitg. Dark Horse Comics; ISBN 1-56971-344-8; $ 49.95). TD

De nummers van **Incognito** volgen elkaar de laatste tijd in hoog tempo op. Als deze regelmaat gehandhaafd blijft, kan het blad zich met reden professioneel gaan noemen. De hogere frequentie doet namelijk in geen enkel opzicht afbreuk aan de inhoudelijke kwaliteit. Achter een schitterende cover van Michiel de Jong gaan ook dit keer weer de nodige juweeltjes schuil. Heel fraai zijn de sfeervolle strip *Meer* van Willem (nee, niet die), de omvangrijke bijdrage van Lode Devroe en het debuut van Kim Duchateau (zie ook Acacialaan) JN

Incognito

VLRO

Dit jaar is voor het eerst de **stripmuseumprijs** toegekend. De prijs is bedoeld als een ondersteuning voor mensen of instituten die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de bloei van het alternatieve stripcircuit. Aan deze prijs is het niet misselijke bedrag van *f*10.000,= verbonden. Deze eerste keer is de eer en het bedrag toebedacht aan de mensen achter Zone 5300. Ze krijgen de prijs omdat volgens de jury het blad dit decennium de basis is geweest voor de ontwikkeling van diverse jonge of beginnende stripmakers. Daarbij heeft het blad zich een stabiele plaats in het stripcircuit weten te veroveren zodat continuïteit aanwezig was. Nu staat het de jongelui niet vrij om het geld gelijk om te zetten in drank, drugs, male strippers en escort meisjes. Het bedrag dient ter verwezenlijking van een opdracht die de mensen van Zone zelf tezamen met enkele vertegenwoordigers van het stripmuseum zullen moeten formuleren. Sterke, kameraden! JN

Voor de lange wintermaanden heeft Zone 5300 een aantal warme verhalen in de aanbieding. In het nieuwe nummer een avontuur van Typex' Moortje Poes, getiteld *De kopieuze kerstmaaltijd*. Marcel Ruijters verblijdt zijn fans met een verhaal over zijn mini-dino Kwijltje, en Jeroen Steehouwer met het een-na-laatste hoofdstuk van zijn strip *Wok*.
Verder een wat macaber verhaal van Milan Hulsing dat luistert naar de gezellige titel Daisy gaat uit dansen. Erik Kriek laat Gutsman weer op de lezers los en ook Jeroen de Leijer en Gerrie Hondius laten van zich horen. Al met al genoeg kunst en curiosa om ook de derde Kerstdag mee door te komen. HvS

Wie praat over strips, staat altijd aan de verkeerde kant van de lijn. De beelden laten zich nooit volledig in woorden vangen. Zou het daarom geen idee zijn om stripmakers op hun eigen wijze tegemoet te treden? De Duitse tekenaar **Konrad Eyferth** trok de stoute schoenen aan en stapte met zijn tekenblok af op coryfeeën als Loustal, Julie Doucet en Hermann. Zijn vraaggesprekken gaan niet bijster diep ('Hello Loustal, you just bought a new brush?'), maar curieus zijn ze. **Comic-Interviews** heet de stripbundel voor de fanatieke handtekeningenjager die alles wil weten over de chaotische tekentafel van Doucet, de knusse tweezitter van Ralf König en het muterende achterhoofd van Charles Burns (Zwerchfell-Verlag; ISBN 3-928387-18-9; DM 19.80). TD

Bone schopt het tot tekenfilm. Onder de creatieve leiding van *Bone*-schepper Jeff Smith wordt gewerkt aan een zestal tekenfilms, waarin dezelfde verhaallijn zal worden gevolgd als in de strips. Smith bezweert dat hij ondanks de fimdeal zijn ziel niet aan Hollywood heeft verkocht, omdat hij zelf de creatieve leiding over de films behoudt. '*Het wordt het omzetten van* Bone *naar een ander medium en daar ga ik zelf m'n handen aan vuil maken.*' PvG

Mark Hendriks doet meer dan alleen superieure *Tomoyo*-verhalen tekenen. In volmaakte pulpstijl heeft hij de eerste twee delen van *Hoff Harsman* uitgebracht. In deze sf-avonturen worden alle clichés onbeschaamd uit de kast getrokken, maar dan overgoten met de onderkoelde, bijna terloopse humor van Hendriks. Beide stripboekjes zijn al enkele maanden uit, maar te aardig om in ons blad ongenoemd te blijven. JN

Met de fransman Gérard Goffaux wil het in Europa maar niet lukken. Hoewel beslist niet onverdienstelijk als auteur van klassieke *hard boiled* detective-verhalen, sloeg zijn held **Max Faccioni** niet bijster aan bij het grote publiek. Zes jaar geleden bleef het bij een handvol albums en losse verhalen. Des te opmerkelijker is het, dat Goffaux en zijn held Faccioni nu weer opduiken als een van de belangrijkste bijdragen aan een nieuwe Amerikaanse comic-reeks met detective-verhalen, *Crime wave*. Vanaf februari a.s. verschijnt deze reeks bij het Amerikaanse Caliber, dat Goffaux in onvervalste Amerikaanse stijl aanprijst als '*the European artistic sensation, Goff.*' Het is de man overigens van harte gegund. PvG

In Memoriam Robert Kane
1916 - 1998

Op 5 november 1998 is Bob Kane overleden, de stripmaker die vooral onsterfelijke striproem heeft verworven met de creatie van de getourmenteerde superheld Batman. Bob Kane werd in 1916 geboren in New York City. Na

een artistieke opleiding trad hij in dienst bij een stripstudio waar hij verschillende humoristische stripseries opzette. Ontevreden met zijn werk, besloot hij zelfstandig verder te gaan en richtte zich meer op avonturenstrips. Na het succes van Superman, de eerste superheld, in 1938, creëerde Kane een jaar later samen met scenarist Bill Finger Batman. Meer dan welke andere superheld zou de schizofrene vleermuisman een bron van inspiratie zijn voor stripmakers en -lezers. Het is vooral de duistere kant aan de meest menselijke onder de superhelden die zijn populariteit zou bepalen. Een duistere kant die reeds in het begin van zijn bestaan nadrukkelijk door Kane in beeld werd gebracht. Hoewel de tekeningen knullig waren, demonstreerde Kane een superieur gebruik van schaduwpartijen in zijn platen, daarmee het karakter van zijn personage versterkend. Het is niet voor niets dat Batman het laatste decennium een revival doormaakt juist door de nadruk die een nieuwe generatie stripmakers op deze kant van het karakter van de vleermuisman leggen. Kane zelf was al sinds 1968 niet meer bij de strip betrokken. Hij werd 82 jaar.

STRIPVOORSPELLING

De te verschijnen albums zijn gerangschikt naar door de uitgevers opgegeven verschijningsdata. In werkelijkheid verschijnen ze echter vaak later. Achter elk album staan de prijs (Hfl/BF) en de uitvoering (slappe kaft/harde kaft) vermeld. Het cursieve commentaar is van de ZozoLala-redaktie.

- Te verschijnen in december -

- Arboris -

De metabaronnen 4: Oda, de overgrootmoeder (Gimenez/ Jodorowsky) 13,95/280; sk. *Opnieuw aangeboden.*

De metabaronnen bundeling delen 1/2 (Gimenez/ Jodorowsky) prijs nog onbekend; hk.

De metabaronnen bundeling delen 3/4 (Gimenez/ Jodorowsky) prijs nog onbekend; hk.

De technovaders 1: De lagere techno-school (Janjetov/Jodorowsky) 12,95/260; sk. *Opnieuw aangeboden.*

Het land van langvergeten 9: De waarachtigen (Faure/Makyo) 27,95; hk. *Opnieuw aangeboden.*

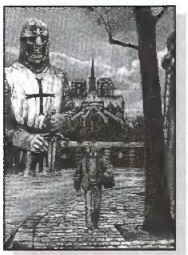

- Dargaud -

Pin-up 5 (Berthet/Yann) 215,00; luxe.

- Dupuis -

Jessica Blandy 15: Zoals Ginny was (Renaud/ Dufaux) 9,75/180; sk en 18,00/330; hk.

Kogaratsu 8: Onder het oog van de maan (Michetz/Bosse) 9,75/180; sk en 18,00/330; hk.

Robbedoes en Kwabbernoot 46: Als in een droom (Tome/Janry) 6,95/120; sk.

- Panda -

Heer Bommel, Volledige werken 5 (Toonder) 120,00; hk. *Bevat de verhalen BV24 t/m BV28. Nu alles nòg een keer uitgeven onder de titel Wammes Waggel.*

- Standaard -

FC de Kampioenen 5: Ik ga me daar niet mee moeien! (Leemans) 8,95/160; sk.

Suske en Wiske 258: De gevederde slang (Diversen) 7,50/140; sk en 70,00/1295; luxe.

Suske en Wiske Klassiek 49: De kwakstralen (Vandersteen) 42,50/795; hk.

Suske en Wiske Klassiek 50: Het rijmende paard (Vandersteen) 42,50/795; hk.

- Te verschijnen in januari -

- Arboris -

Altor 5: De krachtmeters (Bati) 12,95/260; sk.

Axel Moonshine 27: Terugkeer niet mogelijk! (Ribera/Godard) 11,95/240; sk.

De Franken 1: De bloeddorstige (Dufossé/ Dufeaux) 11,95/240; sk.

Durango 4: Amos (Swolfs) 11,95/240; sk en 24,95/495; hk. *De delen 1, 2 en 3 verschijnen ook alsnog in harde kafi-uitvoering.*

Een Palmboom mysterie 3: London labyrinth (Briel) 12,95/260; sk en 27,95/560; hk. *Terug van jaren weggeweest.*

Elfquest 47: De eerste stappen (Pini/Lee/Roko/ Marrus) 11,95/240; sk.

Elfquest verborgen jaren 10: Snelspeer (Pini/ Mangels/Kaalberg) 11,95/240; sk.

Ghost in the shell 7: Kusanagi's blunder (Shirow) 10,95/220; sk.

Het meisje en de wind 1: Soen-Li (Jung/ Ryelandt) 12,95/260; sk. *Fraai vormgegeven fantasyreeks met duidelijke Michetz-invloeden door de auteurs van Yasuda.*

HK 9: Balanea nûn (Trantkat/Morvan) 9,95/195; sk.

HK 10: Brunner (Trantkat/Morvan) 9,95/195; sk.

HK boek 3 (Trantkat/Morvan) 39,95/795; hk.

Ketens van vuur 1: Vaarwel baron (Stalner) 11,95/240; sk en 24,95/495; hk.

Zentak 1: Het pad van de argonauten (Pecau/Def) 11,95/240; sk.

- Big Balloon -

Looney Tunes strip 14: Bugs Bunny (Diversen) 8,95/180; sk.

- Dupuis -

Cupido 11: Tussen maan en vrouw (Tai/Cauvin) 8,95/165; sk.

De kannibrallen 2: Wie eten we straks? 8,95/165; sk.

De minimensjes 35: Duels (Seron) 8,95/165; sk.

De tentoonstelling blijft open 2: Brilstory bis (Clarke/Midam) 9,75/180; sk.

Zoo 2 (Frank/Bom) 26,00/480; hk.

- Glénat -

De prins van de nacht 4 (Swolfs) 25,95; hk.

- Le Lombard -

Doggyguard 1 (Diversen) 9,50; sk.

Dommel 36 (Dupa) 9,50; sk.

-niet aangekondigd; toch verschenen-

Barnaby Rudge (Balm) Boumaar; 39,95; hk.

De havik (Pellerin) Silvester; 198,00; hk. *Luxe bundeling van de eerste twee albums.*

De zoon van de arend 11: Wolvenjacht (Faure) Arboris; 11,95/240; sk en 24,95/495; hk.

Het land van langvergeten 9: De waarachtigen (Faure/Makyo) Arboris; 12,95/260; sk en 27,95/560; hk.

Jules en Ollie 25: De dame van Eindhoven (Diversen) 12,50; sk.

Pas zeventig (Lawrence) Don Lawrence Fanclub; 295,00; hk. *Luxe bundeling van los illustratiemateriaal in cassette.*

Rampokan 1 (Van Dongen) Oog & Blik 200,00; luxe.

Rip Kirby 1 (Raymond) Boumaar; 85,00; hk. *Speciaal voor de oudere ouderen onder ons, een reeks die even riskant als prijzenswaardig is.*

Rip Kirby 4 (Raymond) Boumaar; 85,00; hk.

Rip Kirby 7 (Raymond) Boumaar; 85,00; hk.

Tyndall 4: De kinderen van de beul (Broeders/ Van Peborgh) Arboris; 11,95/240; sk en 24,95/ 495; hk.

Willems wereld 2: Pap nooit aan met de barjuffrouw (Oosterwijk) Spaarnestad; 8,95; sk.

(advertentie)

VOOR DE LANGE WINTERAVONDEN ?

Mama (gnoe)
f 34,50 / bf 650

Soeperman: de 11e dimensie
(René Uilenbroek & Willem Ritstier) *f* 8,95 / bf 170

In de val Jeanette en and're verhalen
(bundeling zwart-wit strips van Berend j. Vonk)
f 8,50 / bf 170

Verkrijgbaar in de betere stripspeciaalzaak, of te bestellen bij stichting Zet.El.

NUMMERS 102 T/M 96 KOSTEN *f* 4,00 / BF 75 PER STUK ; NUMMERS 95 EN OUDER *f* 2,50 / BF 60

102 DANIEL CLOWES, ERIK KRIEK, HERMANN JAN GROUWSTRA
100 JOOST SWARTE, FANTASYSTRIPS, SUPERHELDEN, GUISEPPE BERGMAN, AMATEURBLADEN, MAZ, LODE DEVROE, EDGAR JACOBS
98 FRANÇOIS BOURGEON, YVES SWOLFS, TABIAS SCHALKEN
97 DERMOT POWER, MICHIEL VAN DE POL, JOSÉ MUÑOZ
96 HEIN DE KORT, STEFAN VAN DINTHER, ANDRÉ GEERTS
95 LIAN ONG, MILAN HULSING
94 BARU, JONG DUITS TALENT, NIX
93 WILL EISNER, JULIE DOUCET, NAAM
92 FRANÇOIS BOUCQ, ORIËNTAALSE DAGBOEKEN, MARK HOREMANS
91 EDMOND BAUDOIN, HERGÉ, MARQ VAN BROEKHOVEN
90 GLEEVER, STRIPGESCHIEDENIS, MILO MANARA & FELLINI, BARBARA STOK
89 ERIC JORIS, HANCO KOLK, BÉHÉ, BENNO VRANKEN, ROBERTA GREGORY
88 JOE MATT, MARK RETERA, BART SCHOOFS
87 WILLEM VLEESCHOUWER, VICENTE SEGRELLES, TED McKEEVER, MICHIEL DE JONG
86 BILL WATTERSON, SPERMINATOR, KOEN, HOTTENTOT, ART SPIEGELMAN, Z-LIJST
85 FORMALINE FOERSTER, FRÉDÉRIC BÉZIAN, MARK HENDRIKS
83 CHARLES BURNS, MARS, GNOE
82 ANDREAS, RORK, CYRRUS, CHRIS BERG
81 HERMANN, JEROEN DE LEIJER, DE WIROJAS, MARK BEYER
80 VITTORIO GIARDINO, PETER BAGGE, MAAIKE HARTJES, MICHEL PLESSIX,
79 FRANK, ULLI BÜRER, GUIDO VAN DRIEL
78 MARTIN LODEWIJK, SIGNED BY WAR, BERENDJ VONK
77 KRIJTLIJN, BENN, FLORIS OUDSHOORN
76 INKTVIS PRUTDUKTIE, AL DAVISON, GUMMBAH, PETER DE WIT
75 STUDIO FUNNY FARM, AKTUELE INFORMATIE OVER DIVERSE STRIPMAKERS, RUDOLF KAHL, STRIP TOP 75, HET GELE TEKEN, DE VROUW VAN DE TOVENAAR
74 MARCEL RUIJTERS, RICHARD CORBEN
73 BERT VAN DER MEIJ, DAVE McKEAN, CEREBUS
72 TARDI, THE SANDMAN, DON LAWRENCE
71 DICK MATENA, DELGADITO, STRIPGESCHIEDENIS JAREN '80 TOT NU
70 HANCO KOLK, STRIPGECHIEDENIS JAREN '60 EN '70
69 VROUWEN EN STRIPS, STRIPGESCHIEDENIS JAREN '30, '40 EN '50
67 FRITZ VAN DEN HEUVEL
66 DAVID LYTTLETON, MOEBIUS, DIRK STALLAERT, LEZERSENQUÊTE-2
64 ALOYS OOSTERWIJK, ALBERTO BRECCIA, MARCO VENANZI
63 HANS KRESSE, LEZERS-ENQUÊTE-1, ERIC HEUVEL
62 EEN KLEINE MOORD, RAIVES, STRIPDAGEN HAARLEM, EDMOND BAUDOIN, FRANCOIS RIVIÈRE-2, ANGLOUMÉME '92, TORENS VAN HET SCHEMERWOUDE
61 CHRISTIAN ROSSI, TRADE PAPERBACKS
58 PAUL TENG, HARD GEKOOKT, ANGLOUMÉME '91
57 AKIRA, LIAN ONG, FRANSE VERZAMELALBUMS
56 RÉGIS LOISEL, MATTHIAS SCHULTHEISS
55 DANIEL TORRES
54 JEAN-CLAUDE SERVAIS, RAGEBOL, EVA DAM
53 JOSÉ MUÑOZ
51 DAVE McKEAN
50 FRANÇOIS BOURGEON, LITTLE NEMO, FELICITATIETEKENINGEN EN -STRIPS
47 FRED JULSING
44 VITTORIO GIARDINO, GREBOBLE 1989, MOEBIUS
43 PETER DE WIT
41 RENÉ STERNE, HARRY BALM
40 ANDREAS

ZOZOLALA KLASSIEK-2
een herdruk van de nummers13 t/m 24
(*f* 37,50 / bf 680)

ZOZOLALA NR 99
(*f* 6,- / bf 95)

BESTELWIJZE: ZIE GIRO KOLOFON (P.2), MET DE VERMELDING VAN DE GEWENSTE ARTIKELEN EN JE EIGEN ADRES

Play with the Dream Team.

Recruteer de legers aller tijden. Herleef het verleden van **Magic** en laat je verrassen door het heden met de anthologies-set.

Twee speciaal samengestelde decks van kaarten uit alle magic-series, van de Alpha set tot en met *Urza's Saga*.

Inclusief een boekje waarin verleden, heden en toekomst van **Magic** worden beschreven; met persoonlijk commentaar van de schepper zelf – Richard Garfield.

Distributie in Nederland: 0492-509899

WWW.PS-GAMES.NL

MAGIC The Gathering®

PS GAMES

In november beschikbaar

WIZARDS OF THE COAST, **Magic: The Gathering**, **Magic**, and *Urza's Saga* are trademarks of Wizards of the Coast, Inc. Illus. by Ron Spears. ©1998 Wizards of the Coast, Inc.